

UJEDINJENE NACIJE
CRNA GORA

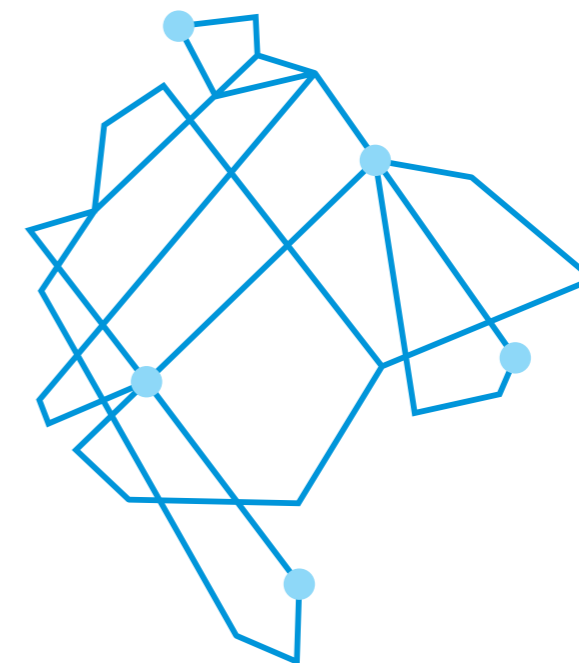

Izvještaj Tima UN o rezultatima u 2023. godini

Crna Gora

UJEDINJENE NACIJE
CRNA GORA

Izvještaj Tima UN o rezultatima u 2023. godini Crna Gora

Mart 2024.

Sadržaj

Tim UN u Crnoj Gori	3
PREDGOVOR.....	4
POGLAVLJE 1 – Najvažnija kretanja u zemlji i regionalni kontekst.....	6
Najvažniji socio-ekonomski podaci	6
POGLAVLJE 2 – Podrška razvojnog sistema UN nacionalnim razvojnim prioritetima kroz Okvir saradnje.....	7
2.1. Pregled rezultata iz Okvira saradnje.....	7
2.2. Prioriteti, ishodi i rezultati Okvira saradnje.....	8
2.3. Podrška partnerstvima i finansiranju Agende 2030	23
2.4. Rezultati jačeg i boljeg zajedničkog rada UN sistema: Koherentnost, djelotvornost i efikasnost UN	24
2.5. Finansijski pregled i mobilisanje resursa	26
POGLAVLJE 3 – Ključni fokus Tima UN u Crnoj Gori za narednu godinu ..	27
Skraćenice	28

Tim UN u Crnoj Gori

Trenutna konfiguracija **Tima UN u Crnoj Gori** zasnovana je na potrebama zemlje i usaglašena s Vladom Crne Gore, nakon procjene kapaciteta za postizanje rezultata u skladu s UNSDCF-om. Tim UN u Crnoj Gori sastoji se od osam agencija s predstavništvima u zemlji (UNDP, UNOPS, WHO, IOM, UNHCR, UNICEF, ILO, OHCHR) i deset koje nemaju fizičko prisustvo u zemlji (riječ je o regionalnim agencijama, fondovima i programima koji sprovode operativne aktivnosti u svrhu razvoja u Crnoj Gori – FAO, UNECE, UN Women, UNESCO, UNIDO, UNODC, UNDRR, ITU, IFAD, UNEP). UNDRR, IFAD, ITU i OHCHR postale su nove članice Tima UN u Crnoj Gori, nakon što su potpisale UNSDCF 2023–2026, dok su dvije agencije odustale. Konfiguracija tima biće revidirana u skladu s potrebama.

Foto: IOM Crna Gora

Vladimir Gjorgjiev

v. d. Rezidentnog koordinatora UN u Crnoj Gori

PREDGOVOR

Poštovani,

Zadovoljstvo mi je da u svojstvu vršioca dužnosti Rezidentnog koordinatora UN sistema u Crnoj Gori predstavim Godišnji izvještaj o napretku za 2023. godinu.

U ovom se izvještaju sumiraju ključna zajednička dostignuća tokom prve godine implementacije Okvira saradnje Vlade Crne Gore i Ujedinjenih nacija za održivi razvoj (UNSDCF) i njegova tri strateška prioriteta: 1) inkluzivni ekonomski razvoj i održivost životne sredine, 2) razvoj ljudskog kapitala, smanjenje ranjivosti i socijalna inkluzija, te 3) društvena kohezija u kontekstu upravljanja usmjerenog na ljude, vladavina prava i ljudska prava.

Uprkos brzim promjenama nacionalnog političkog pejzaža i dinamike upravljanja tokom 2023. godine, koje nisu zaobišle ni regionalni ni globalni nivo, sistem UN je, zajedno s Vladom, uspio da ostane na svom putu i ispuni svoju misiju, postići pritom značajne rezultate. Cjelokupan ovaj proces olakšan je jačanjem reforme UN na terenu i operacionalizacijom unutrašnjih struktura upravljanja koje su pomogle jačanju sinergije unutar samog Tima UN u zemlji. Nova generacija zajedničkih planova rada doprinijela je sistematičnijem predstavljanju rezultata i dostupnosti sveobuhvatnih podataka za praćenje kolektivnog doprinosa Tima UN pomenutim strateškim prioritetima, uključujući i podršku Vladinoj viziji pristupanja EU. Na redovnoj osnovi dostavljane su ažurirane informacije za potrebe Analize stanja u zemlji (CCA), zajedno s tematskim izvještajima o javnim politikama. Interne konsultacije, kao i redovna komunikacija s Vladom, omogućene su kroz tri zajedničke rezultatske grupe.

U prethodnoj, 2023. godini, s radom je počeo i Fond za ubrzani razvoj Crne Gore (MAF) sa definisanom koordinacionom strukturom. Raspisani su i prvi pozivi za dostavljanje predloga projekata, što je dovelo do tri zajednička projekta, a nakon toga i četvrtog, ad hoc, na zahtjev Vlade. Fond je uspio da privuče sredstva u iznosu od 150% u odnosu prvobitno planirane podrške, a kao donatori su pridružili Crna Gora, Švajcarska, Austrija, Luksemburg, Irska i Evropska unija. Doprinos Vlade Crne Gore u vidu jednog miliona eura predstavlja najveći doprinos po glavi stanovnika u regionu kad je riječ o ovakvom mehanizmu finansiranja od strane vlade i dokaz je njene posvećenosti održivom razvoju zemlje.

Partnerstva nastavljaju da se šire, čemu svjedoči broj od više od 100 partnera iz redova vlade, nevladinih organizacija, medija, akademske zajednice i privatnog sektora, bez kojih napredak u ubravanju ostvarivanja ciljeva iz Agende 2030 ne bi bio moguć. Na najvišem strateškom nivou, zahvaljujući kolektivnom zalaganju Tima UN, Vlada je i formalno odlučila da uspostavi mehanizam za koordinaciju

strateškog partnerstva, u okviru Kancelarije za održivi razvoj, kako bi se omogućile stalna razmjena, diskusije, analize i planiranje između razvojnih partnera i nacionalnih institucija.

Podrška Tima UN u zemlji pomogla je Crnoj Gori da se pridruži grupi od svega 40 zemalja svijeta koje su predstavile svoja nacionalna obećanja za ubrzanje ostvarivanja ciljeva Agende 2030, na Samitu posvećenom Ciljevima održivog razvoja održanom u septembru u Njujorku. Zahvaljujući analitičkom radu i konsultativnom procesu na nivou cijele države, Crna Gora je napravila listu nacionalnih prioriteta i obaveza, zajedno s indikatorima s ciljem ubrzanja napretka ka Agendi 2030. Nacionalno obećanje usvojila je Vlada i očekuje se da će ono poslužiti kao osnova za reviziju Akcionog plana za implementaciju Nacionalne strategije održivog razvoja.

U 2024. godini, u sklopu novog UNSCDF-a, 18 agencija UN i Vlada nastavljaju da jačaju svoje partnerstvo usmjereno ka ostvarivanju vizije Crne Gore koju karakteriše smanjenje siromaštva i ubrzani napredak ka održivoj ekonomiji oslonjenoj na efikasno korišćenje resursa i zasnovanoj na inovacijama, uz poboljšano stanje životne sredine i povećano poštovanje ljudskih prava, socijalne pravde i inkluzije najugroženijih.

Uz izraze iskrene zahvalnosti Vladi i svim prijateljima UN za vašu svesrdnu podršku u ostvarivanju ovih rezultata, želim vam ugodno čitanje.

Ključni razvojni partneri i fondovi

Osnovni i tematski fondovi agencija UN

Ostali strateški partneri

Donatori Fonda MAF (deponovani iznosi u USD)

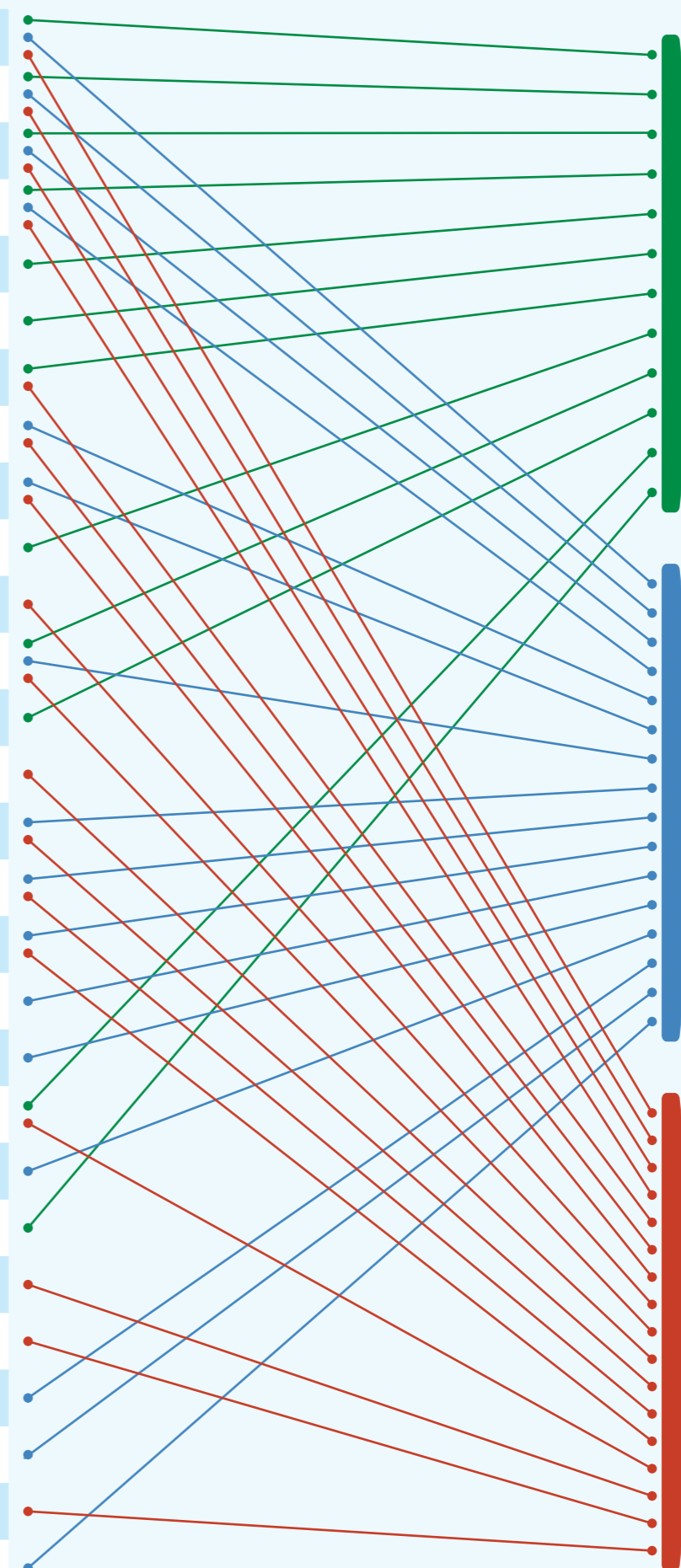
Evropska unija	Republika Austrija	Švajcarska Konfederacija	Crna Gora	Veliko Vojvodstvo Luksemburg	Irska
1.27 miliona	1.1 miliona	500.000	220.250	75.904	38.400

Partner

Raspoloživa sredstva tokom 2023.

Evropska unija	5.428.394
Osnovna sredstva agencija UN	4.849.303
Crna Gora	3.023.140
Vlada Norveške	1.208.000
Zeleni klimatski fond – GCF	800.000
Globalni fond za životnu sredinu – GEF	510.000
Vlada Slovačke Republike	473.950
Vlada Danske	390.500
Vlada Ujedinjenog Kraljevstva	359.334
Fond za adaptaciju	350.000
Višenamjenski povjerenički fond UN – MPTF	320.000
Vlada SAD	251.800
Montrealški protokol	240.000
UNDP – finansijski prozori	220.000
Fondacija TUI Care	167.584
UNPRPD	154.028
Razvojni fond	138.109
Međunarodne organizacije za migracije	99.529
Globalni tematski fond za obrazovanje	99.529
Globalni tematski fond za vodu i sanitaciju	71.852
Vlada Švedske	70.443
Lions Club International	60.000
Vlada Republike Koreje	47.488
Vlada Slovenije	21.299
Vlada Holandije	18.000
Tematski fond za dječju zaštitu	17.740
Sredstva prikupljena kroz angažman UNICEF-a i privatnog sektora	16.786
UNDP Seoul Policy Center	11.750
Tematski fond za dječju zaštitu	7.291

Izvori sredstava tokom 2023. godine u USD

INKLUZIVAN EKONOMSKI RAZVOJ I ODRŽIVOST ŽIVOTNE SREDINE

RAZVOJ LJUDSKOG KAPITALA, SMANJENJE RANJIVOSTI I SOCIJALNA INKLUZIJA

SOCIJALNA KOHEZIJA, UPRAVLJANJE USMJERENO NA LJUDE, VLADAVINA PRAVA I LJUDSKA PRAVA

POGLAVLJE I

Najvažnija kretanja u zemlji i regionalni kontekst

Uopšteno gledano, Crna Gora je nastavila da napreduje u ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja, iako je u nekim oblastima taj napredak sporiji nego u drugim. Najvidljivije je to što je ostvareni ekonomski učinak doprinio nižem nivou siromaštva¹ i rizika od siromaštva, smanjujući broj ugroženih domaćinstava.

Ovo je dovelo do dobrog napretka u pogledu ostvarivanja COR 1 i omogućilo Crnoj Gori da se vrati na nivoe napretka prije pandemije. Crna Gora je takođe uložila napore da društvo učini inkluzivnijim za ugrožene grupe. Ovi napori doveli su do pozitivnih rezultata, kao što je povećanje stope upisa romske i egipćanske djece u škole i smanjenja određenih rodni nejednakosti.

Dugotrajni uticaj pandemije kovida-19 nastavlja da ometa napredak Crne Gore u ostvarivanju nekih od Ciljeva održivog razvoja. Uprkos oporavku i poboljšanju izgleda, neki pokazatelji ishoda, kao što su oni koji se tiču obrazovanja i zdravlja, tek treba da se vrate na nivo prije pandemije. Posljedice rata u Ukrajini dodatno usložnjavaju situaciju. Kad se u jednačinu dodaju drugi faktori, kao što su klimatske promjene, evidentno je da pred daljim napretkom stoje značajne prepreke. Ovi faktori potencijalno mijenjaju stanje stvari u smislu ugroženosti i sastava ugroženih grupa u Crnoj Gori.

Politička situacija usporila je napredak u ostvarivanju nekih od COR i procesa pristupanja EU. Uspješnim pristupanjem EU bi se ostvarilo oko dvije trećine COR, ali ovaj proces karakteriše ograničen napredak. Tokom 2023. godine održani su i predsjednički i parlamentarni izbori. Kontinuirana politička neizvjesnost do izbora i dugotrajan proces formiranja nove Vlade značili su mali napredak

u tranzicionoj pravdi i reformama koje bi ubrzale napredak u ostvarivanju relevantnih Ciljeva održivog razvoja.

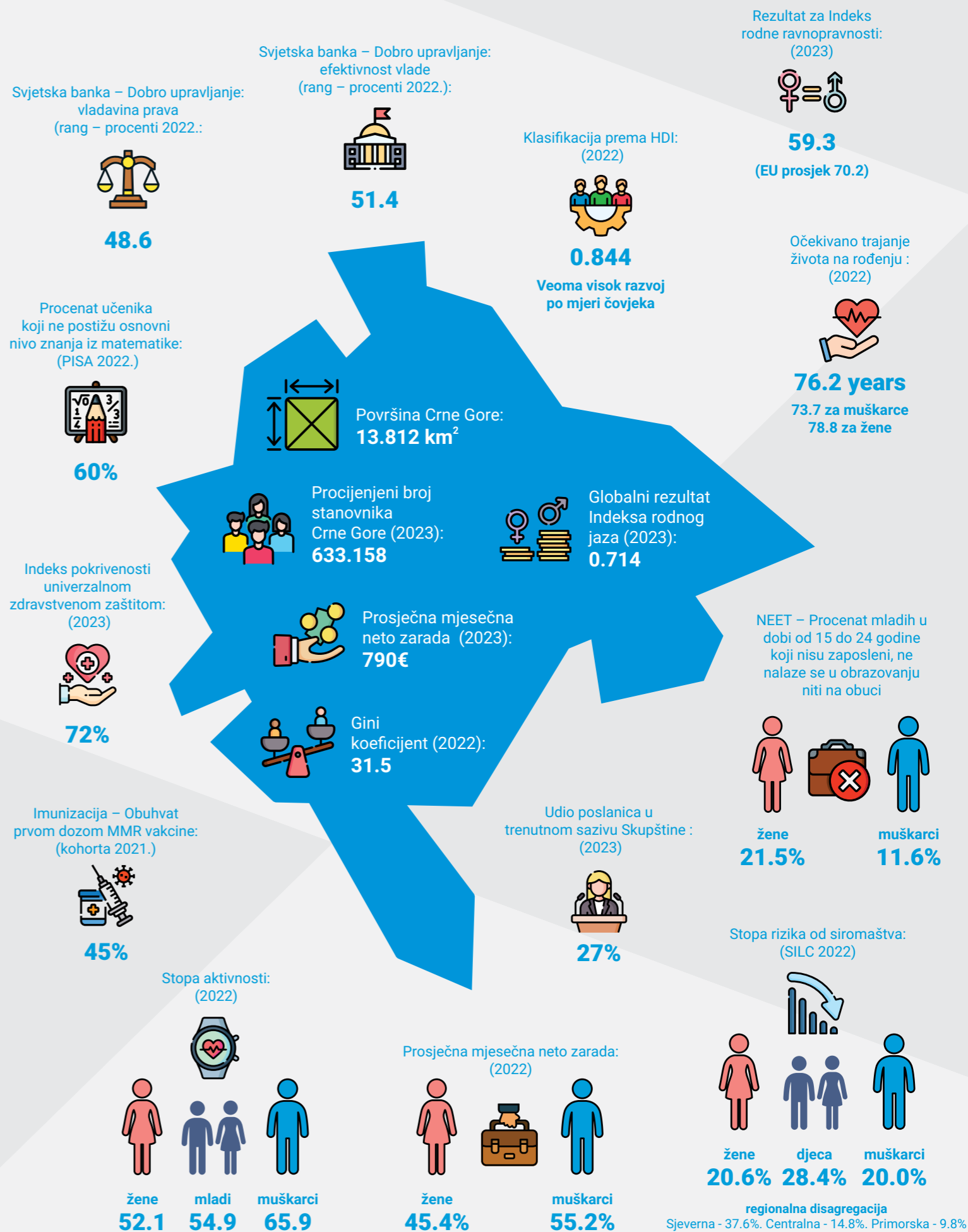
Iako ukupna slika stanja ukazuje na to da Crna Gora napreduje, sada je najvažnije ubrzati napredak u svim oblastima i osigurati da svi imaju koristi od toga. Iako je stopa zaposlenosti dostigla rekordan nivo, neophodni su kvalitetniji poslovi koji bi vodili podizanju prihoda i produktivnosti. Ugrožene grupe se i dalje suočavaju sa višestrukim izazovima i deprivacijama. Vještine koje se stiču i razvijaju tokom obrazovanja još uvijek ne rješavaju problem neusklađenosti vještina i potreba tržišta rada, jer poslodavci i dalje imaju poteškoće da popune određena radna mjesta.

Čini se da je ugroženost takođe koncentrisana u ruralnim i domaćinstvima na sjeveru zemlje. Osim toga, veća je i vjerovatnoća da će domaćinstva sa samohranim roditeljem i roditeljima sa više od troje djece biti ugroženija u poređenju s drugim grupama domaćinstava. Određeni problemi, kao što su rodno-zasnovano nasilje i nasilje nad djecom, i dalje postoje. Njih dodatno pogoršavaju kulturne i društvene norme koje dovode do visokog stepena tolerancije prema ovim vidovima deprivacije. Sistem UN objavio je ažuriranu verziju Analize stanja u zemlji (CCA) za 2023. godinu, koja uključuje strateška razmatranja za planiranje i realizaciju programskih aktivnosti UN, kao odgovora na prepoznate izazove. Riječ je o važnim oblastima koje zavrijeđuju pažnju i koje bi mogle ubrzati napredak u ostvarivanju COR, pa će se njima baviti rezultatske grupe u tri strateška prioriteta Okvira saradnje Ujedinjenih nacija za održivi razvoj (UNSDCF). Ove oblasti predstavljaju osnovu za određivanje prioriteta u pogledu finansiranja iz udruženog Fonda za ubrzani razvoj Crne Gore.

¹ Svjetska banka, Redovni ekonomski izvještaj, jesen 2023; Ka održivom rastu

CRNA GORA

Najvažniji socio-ekonomski podaci

CHAPTER II

Podrška razvojnog sistema UN nacionalnim razvojnim prioritetima kroz Okvir saradnje

2

2.1. Pregled rezultata iz Okvira saradnje

Novi UN Okvir saradnje za održivi razvoj (**UNSDCF**), pokrenut u januaru 2023. godine, ima tri strateška prioriteta, usaglašena kroz širok, inkluzivan i konsultativni proces: 1) inkluzivni ekonomski razvoj i održivost životne sredine, 2) razvoj ljudskog kapitala, smanjenje ranjivosti i socijalna inkluzija, te 3) društvena kohezija u kontekstu upravljanja usmjerenog na ljude, vladavina prava i ljudska prava. UNSDCF uvodi i dva nova elementa. Jedan je integrisani pristup ekonomskom razvoju, otvaranju radnih mjesta i zaštiti životne sredine (uključujući vezu između ekonomskog rasta i degradacije životne sredine) na taj način spajajući ove dvije oblasti u jedan strateški prioritet. Drugi novi element je strateški pristup razvoju ljudskog kapitala kroz koordinisano ulaganje u obrazovanje, zdravstvo i socijalnu inkluziju, paralelno s jačanjem sistema socijalne zaštite. Pored ovoga, integrisani su aspekti socijalne kohezije i izgradnje povjerenja kao preduslov za dobro upravljanje, vladavinu prava i održivi razvoj.

Uporedo s novim UNSDCF-om, 2023. godine operacionalizovan je i nacionalni mehanizam udruženog finansiranja pod nazivom **Fond za ubrzani razvoj Crne Gore** (MAF). MAF je već premašio prvobitno planiranu kapitalizaciju zahvaljujući dosad prikupljenim sredstvima u iznosu od 7 miliona USD. Kroz prvi ciklus dodjele sredstava u 2023. godini odobrena

su tri programa, i to u okviru svake strateške prioritetne oblasti, a odobrena je i jedna **ad hoc** intervencija za podršku novim funkcijama Kancelarije za održivi razvoj i Jedinice za strateško planiranje u Generalnom sekretarijatu Vlade. Osim toga, budući da Fond predstavlja važan mehanizam za prikupljanje sredstava, on ima i ulogu platforme za stratešku razmjenu i zajedničku identifikaciju razvojnih prioriteta od strane UN, Vlade i donatorske zajednice, uključujući saradnju na političkom i strateškom nivou u cilju prevazilaženja najvažnijih društvenih, ekonomskih i institucionalnih uskih grla koja stoje na putu pristupanju EU. Zahvaljujući ovakvoj osnovi, tim UN u Crnoj Gori nastavio je s **radom na ubrzanom ostvarivanju Agende 2030**, počevši od strateškog nivoa. Prema Globalnom izvještaju o održivom razvoju Crne Gore (tzv. SDG indeksu) Crna Gora je napredovala za 19 mjesta (sa 86. pozicije u 2022. na 67. poziciju u 2023. godini), a kako se navodi u izvještaju Državne revizorske institucije o spremnosti crnogorskih institucija za implementaciju Agende 2030 – ovaj napredak je dobrim dijelom plod rada Kancelarije za održivi razvoj uz podršku UN.

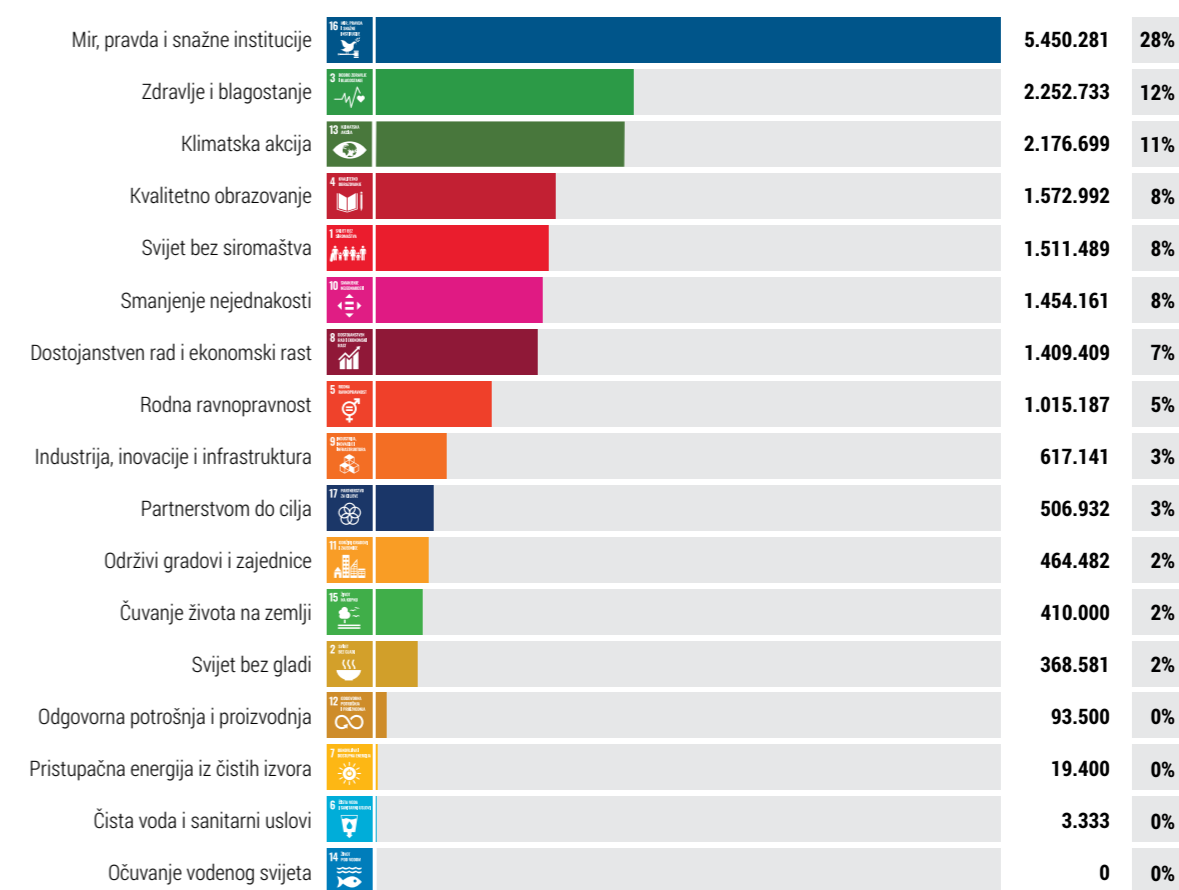
Uz zagovaranje i tehničku podršku UN, **Nacionalni savjet za održivi razvoj**, najviša struktura koja upravlja održivim razvojem u Crnoj Gori, značajno je ojačan i formirane su tri nove radne grupe: Pravedna tranzicija, Finansiranje održivog razvoja i Ublažavanje i prilagođavanje na klimatske promjene.

Opredjeljenje Crne Gore da implementira Agendu 2030, potvrđeno je na SDG samitu, gdje je Crna Gora bila jedna od četrdeset zemalja koje su predstavile svoje **nacionalno obećanje za ubrzanje ostvarivanja ciljeva Agende 2030**. Zahvaljujući analitičkom radu i konsultativnom procesu podržanima od strane sistema UN, Crna Gora je identifikovala ključne nacionalne prioritete i jasno se obavezala da će ubrzati napredak ka ostvarivanju Agende 2030. U narednom periodu, sistem UN će podržati nacionalne partnere kako bi ispunili data obećanja.

Jačanje kapaciteta Kancelarije za održivi razvoj i institucija zaduženih za realizaciju i izvještavanje u skladu s indikatorima sastavni je dio tog procesa. Štaviše, preduzete su sistematske i koordinisane akcije na jačanju sistema praćenja ostvarivanja COR, kroz nadogradnju nacionalne platforme za Ciljeve održivog razvoja (SDG Dashboard) i pokretanje procesa davanja prioriteta određenim

indikatorima za mjerenje napretka u pogledu ostvarivanja ciljeva Agende 2030. Vlada je dala saglasnost za uspostavljanje mehanizma za **koordinaciju strateškog partnerstva** u okviru Kancelarije za održivi razvoj s ciljem poboljšanja koordinacije donatora na nacionalnom nivou, za šta su se UN snažno zalagale. Ova nova struktura omogućava veću razmjenu, diskusije, analize i planiranje između razvojnih partnera i nacionalnih institucija. Štaviše, ovaj mehanizam će povezati međunarodnu finansijsku podršku s nacionalnim procesima planiranja i razvoja politika, uključujući i one koji se odnose na pristupanje EU.

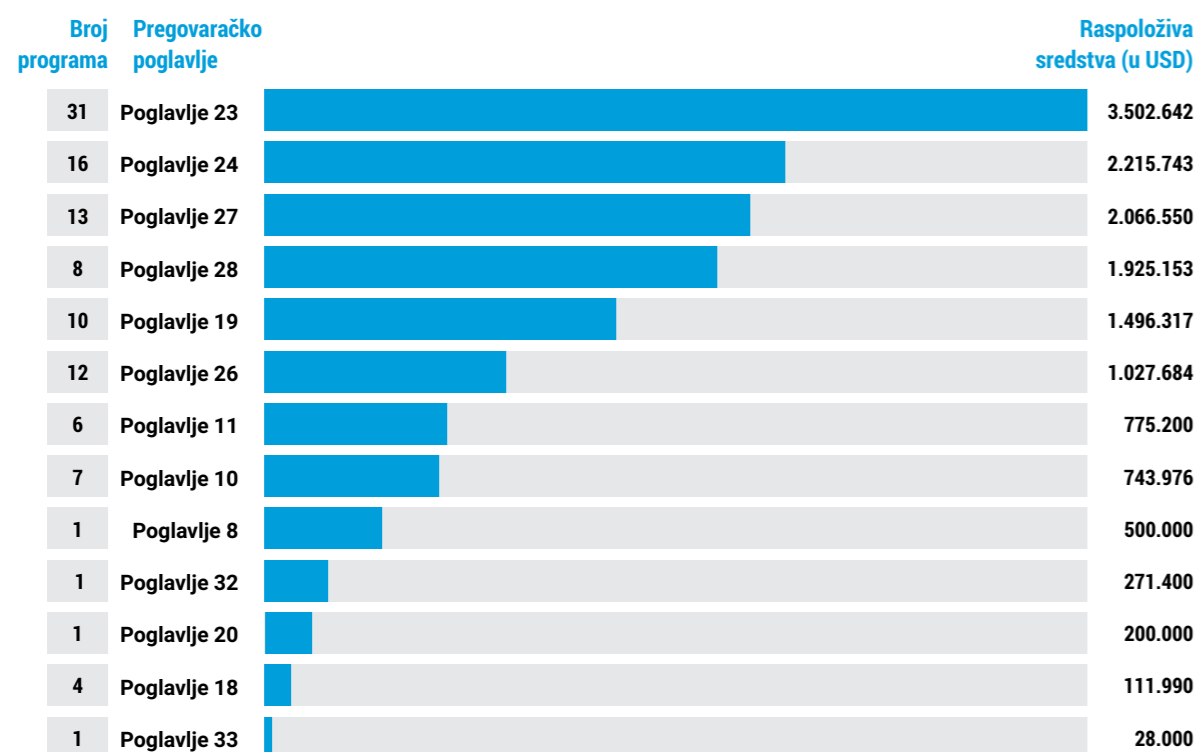
Kao što je prikazano na grafikonu 2, više od 50% investicija opredijeljeno je za COR 16 (Mir, pravda i jake institucije), COR 13 (Klimatska akcija) i COR 3 (Zdravlje i blagostanje), nakon čega slijede COR 4, COR 1, COR 10, COR 8 i COR 5. Slično ovome, u kontekstu sinergije između Agende 2030 i procesa pristupanja

Grafikon 2: Raspodjela raspoloživih sredstava u 2023. po Ciljevima održivog razvoja

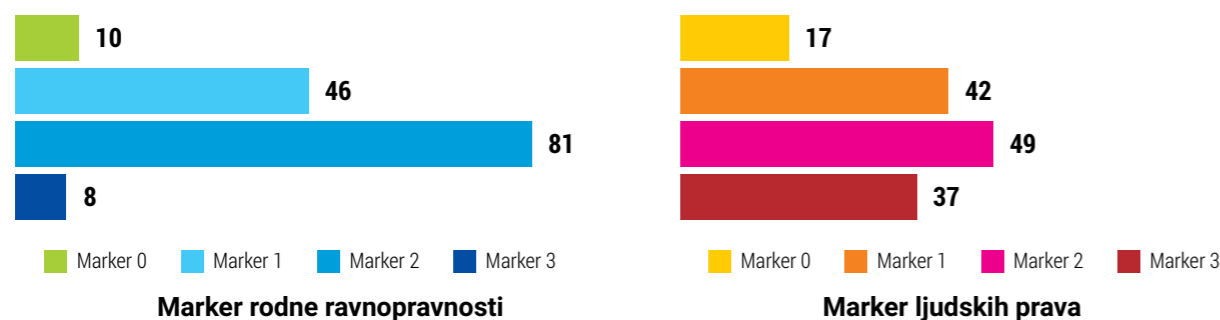
EU, **30% ukupnih raspoloživih sredstava (5,7 miliona USD) uloženo je u temeljna pregovaračka poglavlja 23 i 24**; najmanje 11% (2,1 miliona) otišlo je na Zelenu agendu (poglavlje 27), a 10% (1,9 miliona) za Zaštitu potrošača i zaštitu zdravlja (poglavlje 28). Socijalna politika i zapošljavanje (poglavlje 19) takođe su bili u fokusu imajući u vidu 8% sredstava opredijeljenih za tu namjenu. Podržana su i poglavlja 26,11,10,8, 32, 20, 18 i 33 (vidjeti **grafikon 3** u nastavku).

Vodeći principi rada – Rodna ravnopravnost i osnaživanje žena (GEWE) i Pristup zasnovan na ljudskim pravima (HRBA) – snažno su podržani. O tome svjedoči i podatak da je **67% raspoloživih sredstava u 2023. godini uloženo u programe u kojima rodna ravnopravnost predstavlja značajan (64%) ili primarni cilj (3%), čime je prvobitno zacrtan zajednički cilj premašen za 7%. Slično tome, ulaganje u programe sa snažnom komponentom ljudskih prava iznosilo je 61%.**

Grafikon 3: Raspodjela raspoloživih sredstava u 2023. po pregovaračkim poglavljima

Broj pod-rezultata (programa) po markerima koji se odnose na rodnu ravnopravnost i ljudska prava prikazan je na grafikonu u nastavku.

Grafikon 4: Broj programskih inicijativa po markerima koji se odnose na rodnu ravnopravnost i ljudska prava²

² 0- Ne očekuje se doprinos; 1 - Doprinosi na ograničen način; 2 - Značajan cilj; 3 - Glavni cilj

Sistemske promjene uvedene su kroz napredni normativni okvir, kao što su Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP) i Strategija ranog razvoja djeteta, pri čemu su u izradi još tri strategije iz oblasti socijalne i dječje zaštite. Institucionalni okvir ojačan je kroz uspostavljanje Savjeta za prava djeteta i nezavisnog mehanizma za promociju, zaštitu i praćenje primjene Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom (CRPD), čime se jača međusektorski pristup odgovoru na potrebe nekih od najugroženijih kategorija.

Ostvareni su mjerljivi rezultati kad je riječ o **grupama koje su riziku da budu zapostavljene**: nema djece mlađe od tri godine smještene u ustanove, broj djece u ustanovama za smještaj smanjen je za 10%, a došlo je i do povećanja broja djece u hraniteljskim porodicama za skoro 10% u odnosu na 2022. godinu. **Posvećenost** Ujedinjenih nacija **mladima** pretočena je u izradu Nacionalne strategije za mlade za period 2023–2027 s pratećim Akcionim planom za period 2023–2024, nakon čega su, na osnovu nacionalne strategije, lokalne samouprave kreirale lokalne akcione planove za mlade, omogućavajući na taj način sveobuhvatan razvoj nacionalne i lokalne politike za mlade. Najnovija Analiza stanja u zemlji bavila se pitanjem strukturnih barijera s kojima se suočavaju osobe sa invaliditetom, pružajući na taj način uvid u perspektive za dalji rad na jačanju statusa ovih lica.

Osim toga, UN je demonstrirao **agilnost i prilagodljivost u svom pristupu planiranju i realizaciji programa**, imajući u vidu da se zemlja suočila sa značajnim prilivom ukrajinskih državljana, tačnije preko 180.000 osoba od početka rata. Do kraja septembra 2023, skoro 62.000 Ukrajinaca regulisalo je pravni status u zemlji, što predstavlja 10% ukupnog stanovništva zemlje i najveći broj izbjeglica po glavi stanovnika. Uz podršku UN, Vlada je obezbijedila privremenu zaštitu za skoro 6.000 Ukrajinaca. Što se tiče osoba u opasnosti od apatridije, postignut je istorijski rezultat, time što gotovo svih 12.000 izbjeglica koje su pobjegle od rata u bivšoj Jugoslaviji

danas imaju izvjestan pravni status u zemlji, što je dovelo do okončanja velikog broja takvih slučajeva.

Sistem upravljanja javnim finansijama unaprijeđen je kroz koordinisani analitički rad i tehničku podršku. To je, između ostalog, učinjeno uporedo s akcijama usmjerenim na poboljšanje finansiranja Ciljeva održivog razvoja na nacionalnom nivou, što je dovelo do povećanja budžeta za obrazovanje za otprilike 10% prema Srednjoročnom okviru rashoda (2024–2026), uključujući desetostruko veća izdvajanja za profesionalni razvoj nastavnika u odnosu na 2022. U kontinuitetu se pružala podrška razvoju kapaciteta javne uprave za pružanje efikasnijih i kvalitetnijih usluga.

2.2. Prioriteti, ishodi i rezultati Okvira saradnje

Godina 2023, na koju se odnosi predmetni izvještaj, bila je prva godina implementacije novog UNSDCF-a. Implementacija programa grupisanih oko tri ključna strateška prioriteta bila je u skladu sa vodećim principima UNSDCF-a i horizontalnim međusektorskim strategijama. Prvi princip podrazumijeva komponente **Ne izostaviti nikoga** i **Rodna ravnopravnost i osnaživanje žena**, a drugi sinergiju s procesom pristupanja EU i ostale, kao što je navedeno u UNSDCF-u.

Uprkos kontinuiranim izazovima uzrokovanim promjenama u Vladi, stepen **iskorišćenosti sredstava dostigao je 82%**. Indikatori pokazuju da **napredak na nivou ishoda iznosi 72%** (procenat indikatora sa stalnim ili uzlaznim trendom od svih indikatora za koje su bili dostupni podaci u 2023. godini), **dok je napredak na nivou ciljeva (eng.outputs) čak 87%**. Svega tri indikatora na nivou ciljeva nijesu postignuta, zbog kašnjenja u uspostavljanju Vladinih struktura, te će se kao takvi prenijeti na 2024. godinu.

Okvir pokazatelja rezultata za mjerenje doprinosa UN-a u cilju postizanja Ciljeva održivog razvoja

Potcilj 2.3

UDVOSTRUČITI PRODUKTIVNOST I PRIHODE MALIM I SREDNJIM PREDUZEĆIMA

19 institucija s povećanim kapacitetom za kreiranje, implementaciju i finansiranje politika kojima se sprečavaju i smanjuju pothranjenost i promoviše zdrava ishrana

Potcilj 3.1

SMANJENJE SMRTNOSTI MAJKI

Izrađeno i usvojeno **7** nacionalnih politika o zdravlju u skladu sa standardima ljudskih prava

Potcilj 3.3

BORBA PROTIV PRENOSIVIH BOLESTI

Gotovo **16.000** građana imalo je direktnu korist od zdravstvenih usluga koje podržava UN

Potcilj 10.2

PROMOVISATI UNIVERZALNU SOCIJALNU, EKONOMSKU I POLITIČKU INKLUZIJU

7 bilateralnih, nacionalnih i lokalnih razvojnih i sektorskih politika koje integrišu pitanja koja se tiču migracija i prepoznaju migrante kao aktere koji doprinose održivom razvoju razvijene su uz podršku UN i implementirane od strane Vlade

Potcilj 10.3

OBEZBJEDITI JEDNAKE SANSE I OKONCATI DISKRIMINACIJU

Gotovo **10.000** interno raseljenih, migranata i izbjeglica imalo je koristi od integrisanih i ciljanih intervencija, uključujući i jačanje socijalne kohezije

Potcilj 4.3

JEDNAK PRISTUP PRISTUPACNOM TEHNIČKOM, STRUČNOM I VISOKOM OBRAZOVANJU

Više od **35.000** građana imalo je direktnu korist od poboljšanog pristupa vještinama i programima cjeloživotnog učenja

Potcilj 4.4

UVEĆATI BROJA LJUDI SA RELEVANTNIM VJEŠTINAMA ZA FINANSIJSKI USPJEH

10 ustanova za tehničko i stručno obrazovanje i obuku imaju poboljšane kapacitete za pružanje obuke i ocjenjivanje

Potcilj 12.1

IMPLEMENTIRATI DEŠETOGODIŠNJI OKVIR ZA ODRŽIVU POTROŠNJU

2 instrumenta nacionalne politike čiji je cilj podrška prelasku na održivu potrošnju i proizvodnju razvijena su uz podršku UN

Potcilj 13.3

IZGRADITI ZNANJE I KAPACITETE ZA SUOČAVANJE S KLIMATSKIM PROMJENAMA

Po isteku prethodne, nova nacionalna Strategija za smanjenje rizika od katastrofa biće razvijena i usvojena uz podršku UN i implementirana od strane Vlade, u skladu sa Sendai okvirom za smanjenje rizika od katastrofa

Potcilj 5.1

OKONČATI DISKRIMINACIJE ŽENA I DJEVOJČICA

3 zakona i propisa, čiji je cilj eliminacija nasilja nad ženama i djevojčicama i promoviranje pristupa seksualnom i reproduktivnom zdravlju, zasnovana na međunarodnim normama i standardima ljudskih prava, razvijeni su uz podršku UN

Potcilj 5.2

OKONČATI SVE OBLIKE EKSPLOATACIJE ŽENA I DJEVOJČICA

12 mjera za uklanjanje strukturnih barijera s ciljem osnaživanja žena implementirano je uz podršku UN

Potcilj 16.3

PROMOVISATI VLADAVINU PRAVA I OBEZBJEDITI JEDNAK PRISTUP PRAVDI

Uz podršku UN, uspostavljeno je **9** rodno-osjetljivih razvojnih institucija, politika, planova ili prekograničnih inicijativa koje u obzir uzimaju implikacije konflikta i štite ljudska prava

Potcilj 16.6

RAZVITI EFIKASNE, ODGOVORNE I TRANSPARENTNE INSTITUCIJE

Gotovo **12.000** ljudi dobilo je podršku u pristupu pravdi

Potcilj 17.1

MOBILISATI RESURSE ZA UNAPREĐENJE NAPLATE DOMAĆIH PRIHODA

3 politike su razvijene ili poboljšane u korist mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP) sa doprinosom poslovnog sektora, i usvojene ili sprovedene, uz podršku UN

Potcilj 5.6

UNIVERZALNI PRISTUP REPRODUKTIVNOM ZDRAVLJU I PRAVIMA

37 djevojčica i žena dobile su usluge u vezi sa štetnim praksama, uključujući rane dječje i prisilne brakove

Potcilj 5.8

USVOJITI I JAČATI POLITIKE I IZVRŠNO ZAKONODAVSTVO ZA RODNU RAVNOPRAVNOST

Više od **5.000** djece i odraslih ostvarilo je pristup bezbjednim i pristupačnim kanalima za prijavu seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja

Potcilj 16.7

OBEZBJEDITI ODGOVORNO, INKLUZIVNO I ZASTUPNIČKO DONOŠENJE ODLUKA

Svrishodno učešće nosilaca prava, posebno žena, mladih i diskriminiranih grupa u odabranim javnim procesima **dostiglo je nivo 3 od 4**

Potcilj 16.9

OBEZBJEDITI UNIVERZALNI PRAVNI IDENTITET

Više od **11.000** ljudi riješilo je pitanje registracije i pravnog identiteta, uz podršku UN

Potcilj 17.19

DALJE RAZVIJATI MJERENJA NAPRETKA

Pružaju se podrška **mehanizmima /inicijativama za prikupljanje i analizu podataka koji pružaju raščlanjene podatke** za praćenje napretka u ostvarivanju COR

STRATEŠKI PRIORITET 1:
INKLUZIVAN EKONOMSKI RAZVOJ
I ODRŽIVOST ŽIVOTNE SREDINE

Do 2027. godine svi u Crnoj Gori, a naročito ranjive grupe, imaju koristi od unaprijeđenog upravljanja i stanja prirodnih resursa, kao i od sve inovativnijeg, konkurentnijeg, rodno odgovornijeg i inkluzivnijeg ekonomskog razvoja koji je niskokarbonski i otporan na klimatske promjene

do 2027

Agencije:

Ciljevi održivog razvoja:

Pregovaračka poglavlja:

Potrebno
\$ 5.792.432

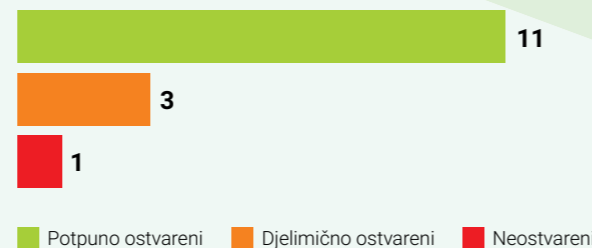

Raspoloživo
\$ 5.658.854

Rashodi
\$ 4.584.012

15 output indikatora: Prosječna stopa napretka 80%

Stopa realizacije sredstava: 81%
Ukupna stopa napretka u ostvarenosti
output indikatora 80%

Rast privatnog sektora,
ekonomska transformacija i
dostojanstvena radna mjesta

(UNOPS, UNDP, ITU, ILO, UNICEF, FAO, UNESCO)

Fokus ovog rezultata bio je na stvaranju povoljnog ambijenta za razvoj malih i srednjih preduzeća, podršku zapošljavanju i dostojanstvenim radnim mjestima, uključujući i sektor poljoprivrede, uz integrisanje digitalizacije i inovacija kao prožimajućih horizontalnih elemenata u navedenim oblastima razvoja.

Uz podršku UN, Vlada je usvojila **Nacionalnu strategiju razvoja MMSP**. Ovom Strategijom

Pitate se kako digitalizacija pomaže Vladimiru, poljoprivrednom proizvođaču, da poveća efikasnost poljoprivredne proizvodnje? [Pročitajte ovdje.](#)

U okviru ove intervencije, ojačana je mreža zainteresovanih strana koji podržavaju razvoj MMSP tako što su uspostavljeni i u funkciju stavljeni Biznis info centri u četiri lokalne samouprave: Tivtu, Danilovgradu, Kolašinu i Žabljaku.

UN su podržale i **inovaciju eko-sistema** u zemlji. Fond za inovacije Crne Gore, osnovan uz podršku UN, finansirao je **85** projekata od preko **270** pristiglih predloga inovacionih projekata, u vrijednosti od oko **7 miliona eura**. Kapaciteti Naučno-tehnološkog parka (NTP) za pružanje usluga visokog kvaliteta onima koji bi u njemu bili smješteni, naročito u pogledu upravljanja poslovanjem, prikupljanja sredstava, istraživanju tržišta i prodaje, jačaju se kroz početnu implementaciju Akcionog

Evo i [Milenine priče](#) kako Strategija pametne specijalizacije pomaže zemlji da ojača vezu između nauke i privrede.

se jača sektor MMSP kao vodeći u transformaciji nacionalne ekonomije. Takođe, ona je usredsređena na jačanje kapaciteta malih i srednjih preduzeća, digitalizaciju i povoljan i podržavajući ambijent za bolji pristup finansijama, u skladu sa OECD Indeksom politike malih i srednjih preduzeća za Zapadni Balkan i Tursku, Strategijom EU za mala i srednja preduzeća za održivu i digitalnu Evropu, kao i Evropskim zelenim dogovorom za Zapadni Balkan. Pored toga, nacionalni **informacioni sistem Programa za unapređenje konkurentnosti privrede** koji podržava UN u velikoj mjeri doprinosi povećanju transparentnosti i donošenju odluka zasnovanih na dokazima u vezi sa raspodjelom sredstava MMSP.

Fond za inovacije Crne Gore, osnovan uz podršku UN, finansirao je **85** projekata od preko **270** pristiglih predloga inovacionih projekata, u vrijednosti od oko **7 miliona eura**.

plana NTP-a. Centar za transfer tehnologija formalno je osnovan u okviru Univerziteta Crne Gore na osnovu analitičke studije i operativnog modela koje su razvile UN, s ciljem da se olakša efikasan transfer inovacija s akademskih institucija u privredni sektor.

Izrađen je i **Profil digitalnog razvoja** Crne Gore koji pruža okvir za digitalni razvoj i uključuje tri gradivna elementa digitalne transformacije: pristup (adekvatna i stabilna IKT infrastruktura), usvajanje (digitalne vještine) i stvaranje vrijednosti (pristup građana javnim uslugama).

Oснаženi su **operativni kapaciteti Zavoda za zapošljavanje (ZZZ)** za sprovođenje aktivne politike zapošljavanja u Crnoj Gori kroz digitalizaciju, uvođenjem sistema profilisanja zasnovanog na podacima u postupak rada Zavoda. Ovo će ubrzati tok poslovnih operacija i omogućiti pravovremenu upućivanje nezaposlenih lica na otvorena radna mjesta ili dostupne aktivne politike tržišta rada. Osim

toga, rad Vlade na planiranju i kreiranju politike **stvaranja dostojanstvenih radnih mjesta i povoljnog ambijenta** za održiva preduzeća također je podržan ciljanim analitičkim radom. Naime, u Crnoj Gori je po prvi put izračunat rodni jaz u zaradama, zajedno s evaluacijom reforme minimalne zarade i poreza na dohodak iz 2022. godine.

Dostojanstvena radna mjesta promovisana su kroz kontinuirano zagovaranje angažmana privatnog sektora u implementaciji **politike radnog mjesta po mjeri porodice**, što je rezultiralo uvođenjem nagrade za radno mjesto po mjeri djece i porodice koja se dodjeljuje poslodavcima u zemlji.

Kako radno okruženje po mjeri porodice doprinosi boljoj ravnoteži između poslovnog i privatnog života? [Pročitajte ovdje.](#)

Kako bi podržao održivi razvoj poljoprivrede i dalju diverzifikaciju crnogorske privrede, sistem UN radio je na osnaživanju kapaciteta proizvođača mliječnih proizvoda na sjeveru kroz inicijativu **Terenska obuka za farmere za unapređenje proizvodnje mlijeka**. Više od 30 proizvođača mliječnih proizvoda iz tri opštine imalo je koristi od ove inicijative koja je u skladu s tekućim naporima da se podrži održiva stočarska proizvodnja u regionu.

Zanima vas kako crnogorski proizvođači mlijeka i mliječnih proizvoda uzimaju lokalni razvoj u svoje ruke? [Pročitajte ovdje.](#)

Osim poljoprivrede i razvoja MMSP, interkulturalni dijalog podstaknut je i kroz **finansijsku podršku kulturnom i kreativnom sektoru** kako bi se povećao njihov društveno-ekonomski uticaj. Podrška pružena četirima javnim i privatnim institucijama, kao i organizacijama civilnog društva doprinijela je promovisanju mobilnosti umjetnika, cirkulisanju kreativnih dobara i usluga, te zaštiti kulturnog naslijeđa.

Ublažavanje i prilagođavanje za smanjenje rizika od katastrofa (DRR)

(UNDP, UNICEF, UNDRR, UNECE)

Nacionalni institucionalni okvir za prilagođavanje klimatskim rizicima ojačan je kroz izradu nacrtu **Nacionalnog plana adaptacije**. Ovaj Plan pruža sveobuhvatan pregled klimatskih rizika koja se odnose na četiri prioriteta sektora (voda, poljoprivreda, zdravlje, turizam), kao i dokaze neophodne

[Saznajte](#) kako spojiti mladost i kreativnost u akciji protiv klimatskih promjena.

Pravedna tranzicija također je visoko na listi prioriteta zemlje zahvaljujući zalaganju UN, što je rezultiralo osnivanjem Radne grupe za pravednu tranziciju pod okriljem Nacionalnog savjeta za održivi razvoj. Dijagnostička studija socio-ekonomskog stanja u regionu uglja Pljevlja doprinijela je stvaranju polazne osnove za rješavanje izazova procesa **postepenog smanjivanja upotrebe uglja** u Crnoj Gori.

Ovakvim pristupom se osigurava da tranzicija ima ekološki održiv i socijalno pravedan karakter, te da se prioritet daje potrebama radnika i zajednica. Nadalje, inkluzivnost i rodna osjetljivost osigurani su kroz ciljana istraživanja koja su sprovedena kako bi se procijenile potrebe, zabrinutosti i stavovi žena i mladih. Konačni rezultat ovih napora predstavlja uspješno izrađen nacrt Mape puta za pravednu tranziciju Crne Gore.

za identifikaciju djelotvornih mjera ublažavanja. Ostvaren je napredak u pogledu praćenja, izvještavanja i verifikacije (MRV) u kontekstu **institucionalizacije klimatskih promjena**, zalaganjem se da se sistem MRV nađe u novom Zakonu o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena. Ovaj zakon doprinosi dostizanju klimatske neutralnosti do 2050. godine i dugoročnom cilju održanja porasta globalne prosječne temperature postavljenom u Pariskom sporazumu.

Osim toga, **inventar gasova s efektom staklene bašte (GHG) za period 2020–2021** i Izveštaj o nacionalnom inventaru (NIR) iz 2023, koji pokriva period od 1990. do 2021. godine, u kojima su navedeni primarni sektorski doprinosi emisiji GHG pripremljeni su i dostavljeni Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (UNFCCC). Ovi podaci imaju poseban značaj za Vladu, posebno u kontekstu priprema za NDC3, Nacionalni energetske i klimatski plan (NECP) i druge klimatske i energetske politike.

Kreativni hab u Pljevljima osnažio je **30 mladih (60% djevojčica i djevojaka)** u oblastima inženjeringa, održivog razvoja, preduzetništva i medijske pismenosti.

Kako bi dodatno podržao **energetsku tranziciju** u Pljevljima, jednom od gradova sa najzagađenijim vazduhom u Evropi, sistem UN je nastavio sa implementacijom programa energetske efikasnosti, posebno usmjerenim na domaćinstva koja najviše zavise od industrije uglja. Kreativni hab u Pljevljima osnažio je **30 mladih (60% djevojčica i djevojaka)** u oblastima inženjeringa, održivog razvoja, preduzetništva i medijske pismenosti.

UNOPS Crna Gora / Dojče Crmiljanac

Upravljanje infrastrukturom, kulturnim i prirodnim resursima

(UNECE, UNESCO, UNDP, UNEP, FAO, ITU)

U cilju ubrzanja implementacije COR 11 i drugih ciljeva u vezi s urbanim sredinama, UN su izradile **Profil pametnog održivog grada** za Podgoricu – glavni grad Crne Gore. Pored konkretnih dokaza, profil Podgorice pruža analize i konkretne preporuke za tranziciju ka klimatski neutralnijem stanovanju i inkluzivnom, cirkularnom, pametnom i održivom gradu, uključujući oblasti urbanog planiranja i mobilnosti.

Učinjeni su značajni koraci ka ispunjavanju obaveza navedenih u međunarodnim konvencijama i multilateralnim ekološkim sporazumima, kojima se omogućava adekvatno **upravljanje i očuvanje kulturnog i prirodnog nasljeđa**. Revizija institucionalnog okvira i kapaciteta za zaštitu i upravljanje kulturnim naslijeđem pomogla je da se oblikuju preporuke u pogledu politika i programa izgradnje kapaciteta institucija zaduženih za kulturno nasljeđe. Kao jedan od najznačajnijih objekata kulturne baštine rekonstruisan je objekat Ganića kula u Rožajama. Učinkovitije

upravljanje zaštićenim područjima postignuto je i kroz izradu planova upravljanja za nova zaštićena područja mora (Katič, Stari Ulcinj i Platomuni) kao i kroz aktivnosti na izgradnji kapaciteta.

Održivo gazdovanje šumama takođe je unaprijeđeno kroz procjenu kapaciteta nacionalne Uprave za šume i pregled metodologije za izradu planova gazdovanja šumama. Podrška je pružena i u domenu zaštite biodiverziteta kroz izradu studija zaštite prirode na takvim lokalitetima, uz razmatranje implikacija koje se vezuju za sektore turizma, prostornog planiranja, šumarstva i poljoprivrede.

Upravljanje hemijskim otpadom takođe je bilo u fokusu, a radilo se na poboljšanju nacionalnog zakonodavstva u vezi sa međunarodnim okvirima o izvorima žive i skladištenju i upravljanju dugotrajnim organskim zagađujućim supstancama (POPs otpadom). Cilj je da se kroz ovakva održiva rješenja da zamah politikama rješavanja izazova e-otpada u regionu Zapadnog Balkana, u kontekstu izrade izvještaja Regionalnog monitora e-otpada za Zapadni Balkan.

Kroz program „Unapređenje kvaliteta vazduha na Zapadnom Balkanu“ osnaženo je 1.630 adolescenata i mladih za građanski angažman u programima i politikama koje utiču na kvalitet vazduha.

Zašto je važno da lokalne zajednice okupljaju kreativne i progresivne mlade ljude?
[Pogledajte ovdje.](#)

UN su takođe pomogle podsticanje i uvođenje **digitalnih rješenja** za mjere energetske efikasnosti, kroz razvoj softvera za Eko fond, posebno ciljajući domaćinstva i mala i srednja preduzeća.

U oblasti smanjenja rizika od katastrofa, objavljen je podnacionalni indeks rizika INFORM za Crnu Goru. On pruža kratak pregled osnovnih faktora koji dovode do rizika od katastrofe i podržava proaktivni pristup upravljanju rizikom od katastrofa, uključujući usklađenost s implementacijom Sendai okvira za smanjenje rizika od katastrofa, COR i drugim globalnim inicijativama.

UN su takođe pomogle i u unapređenju **istema za prognoziranje poplava** pod okriljem Zavoda

za hidrometeorologiju i seizmologiju tako što je izvršena nadogradnja baze podataka za arhiviranje i obradu klimatoloških podataka. Takođe, unaprijeđen je sistem obnove i oporavka nakon katastrofa, pripremom Zakona o obnovi i oporavku nakon elementarnih nepogoda, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova tj. Direktoratom za zaštitu i spašavanje.

Nadalje, Komitet UN za implementaciju **Konvencije o vodama** odgovorio je na zahtjev Crne Gore u vezi sa zabrinutošću o mogućem prekograničnom uticaju planiranih malih hidroelektrana na rijeci Cijevni/Cem u Albaniji. Dvije zemlje sada sprovode pravne i tehničke savjete Komiteta do kojih se došlo kroz niz konsultacija i koji su prihvaćeni od obje zemlje.

ILO Crna Gora / Marko Ilić

**STRATEŠKI PRIORITET 2:
RAZVOJ LJUDSKOG KAPITALA, SMANJENJE
RANJIVOSTI I SOCIJALNA INKLUZIJA**

ISHOD

Do 2027. godine svi u Crnoj Gori, a posebno ranjive grupe, imaju koristi od pravednog, rodno odgovornog i univerzalno dostupnog sistema socijalne i dječije zaštite i kvalitetnih usluga, uključujući radnu aktivaciju i razvoj sposobnosti.

do 2027

ISHOD

Do 2027. godine svi u Crnoj Gori, a posebno ranjive grupe, imaju koristi od osnaženog ljudskog kapitala, uključujući rani razvoj djeteta i otporniju, rodno odgovorniju i kvalitetnu zdravstvenu zaštitu i obrazovanje.

do 2027

Agencije:

Ciljevi održivog razvoja:

Pregovaračka poglavlja:

Potrebno

\$ 7.558.792

Raspoloživo

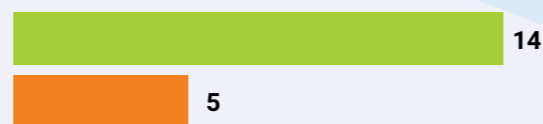
\$ 6.857.567

Rashodi

\$ 5.804.455

19 output indikatora: Prosječna stopa napretka 87%

Stopa realizacije sredstava: 85%
Ukupna stopa napretka u ostvarenosti
output indikatora 87%

■ Potpuno ostvoreni ■ Djelimično ostvoreni

Socijalna i dječja zaštita

(UNICEF, UNDP)

U okviru ove oblasti, fokus je bio na unapređenju **strateškog i normativnog okvira**, te institucionalnih kapaciteta za pružanje dječje zaštite koja je po mjeri djeteta, kulturno-osjetljiva, inkluzivna i rodno-odgovorna. Ključne politike, uključujući Strategiju razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period 2024–2028. i Strategiju deinstitutionalizacije za period 2024–2028, izrađeni su uz podršku UN, a dati su i inputi za novi Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti. Osim toga, novi pravni okvir i metodologija za vještačenje invaliditeta usklađena sa pristupom zasnovanim na ljudskim pravima i UN CRPD, nalazi se u završnoj fazi razvoja. Tekuće reforme Crnu Goru će približiti prioritetima u pogledu pristupanja EU i ciljevima postavljenim u Agendi 2030.

Opsežna i kontinuirana podrška **ubrzanju deinstitutionalizacije** i razvoju porodičnih vidova staranja o najugroženijoj djeci dala je zapažene rezultate u 2023. godini: Crna Gora je zemlja u kojoj nema djece **mlađe od 3 godine** smještene u ustanovama; broj djece u ustanovama smanjen je za **10%**, a broj djece u hraniteljskim porodicama povećan je za skoro **10%** u odnosu na 2022. godinu. Uz ekspertsku podršku UN započeta je reforma sistema

hraniteljstva i pokrenuto je uspostavljanje prvog Centra za hraniteljstvo.

Pored zakonodavne reforme, sistem UN **podržao je razvoj kapaciteta 430 profesionalaca** u šest sektora. Oni su ovladali vještinama i znanjima o međusektorskoj saradnji, reagovanju na nasilje nad djecom, prevenciji institucionalizacije djece sa smetnjama u razvoju, metodi vođenja slučaja u situacijama kad su djeca izložena nasilju i iskorišćavanju, te principima pravde po mjeri djeteta u radu s djecom žrtvama nasilja. Podršku je dobio i Zavod za socijalnu i dječju zaštitu koji je organizovao 16 sertifikovanih programa obuke za 200 polaznika u svrhu licenciranja/obnavljanja licence stručnih radnika u sistemu socijalne i dječje zaštite, čime se podižu kapaciteti i unapređuje kvalitet socijalnih usluga.

Crna Gora je zemlja u kojoj nema djece **mlađe od 3 godine** smještene u ustanovama; broj djece u ustanovama smanjen je za **10%**, a broj djece u hraniteljskim porodicama povećan je za skoro **10%** u odnosu na 2022. godinu.

Saznajte koliko su usluge socijalne podrške važne za Muhameda, samohranog oca iz romske i egipćanske zajednice u Crnoj Gori.

Kontinuirana podrška Ministarstvu rada i socijalnog staranja u pogledu nadogradnje i održavanja informacionog sistema socijalnog staranja rezultirala je obradom više od **230 miliona eura** namijenjenih ostvarivanju prava iz oblasti socijalne zaštite u 2023. godini, odnosno preko **200.000** pojedinačnih isplata mjesečno za **180.000** korisnika. Istovremeno, nove funkcionalnosti omogućile su uvođenje novina koje su proistekle iz izmjena i dopuna zakona, uključujući naknadu za novorođeno

dijete, povećanu ličnu invalidninu i jednokratnu novčanu pomoć, kao dio mjera podrške EU. Istovremeno, nove funkcionalnosti omogućile su i jedinstveno administrativno izvještavanje.

Sistem UN podržao je izgradnju **Dnevnog boravka** za stara lica u opštini Zeta, kao i nekoliko tekućih inicijativa na poboljšanju objekata za pružanje socijalnih i usluga staranja o djeci. Pored toga, podršku koju pruža 12 dnevnih centara za stara lica u 10 opština

koristilo je i do 150 lica. Kao odgovor na hitan zahtjev Ministarstva rada i socijalnog staranja za uspostavljanjem **privremenog skloništa**

Kontinuirana podrška Ministarstvu rada i socijalnog staranja u pogledu nadogradnje i održavanja informacionog sistema socijalnog staranja rezultirala je obradom više od **230 miliona eura** namijenjenih ostvarivanju prava iz oblasti socijalne zaštite u 2023. godini, odnosno preko **200.000** pojedinačnih isplata mjesečno za **180.000** korisnika.

za djecu žrtve trgovine ljudima, sistem UN je pokrenuo neophodne procedure, nudeći pomoć i saradnju Vladi kako bi se ovo pitanje brzo riješilo, pri čemu je intenzivirana i saradnja s OEBS-om i Savjetom Evrope po ovom pitanju.

Ojačani su **kapaciteti nevladinog sektora** da podrži neke od najugroženijih osoba: 214 žena, djevojčica i dječaka dobilo je informacije o pristupu uslugama intervencije za ublažavanje, prevenciju i reagovanje na rizik od rodno-zasnovanog nasilja. Posebna pažnja posvećena je **djeci izbjeglicama iz Ukrajine** – 389 ukrajinske djece izbjeglica i staratelja dobilo je psihosocijalnu podršku, a 505 ukrajinske djece, upisane u formalni sistem obrazovanja, koristilo je aktivnosti koje sprovodi Ministarstvo prosvjete uz podršku UN.

Djeca izbjeglice nose ozbiljne traume iz svoje domovine. Zato je psihosocijalna podrška za njih od presudnog značaja. [Pročitajte više ovdje.](#)

Nacionalni akcioni plan za implementaciju Istanbulske konvencije je razvijen kroz Regionalni program o **okončanju nasilja nad ženama**. Uspostavljene su i licencirane četiri nove usluge za podršku ženama sa iskustvom nasilja.

[Pročitajte](#) kako su Romkinje i Egipćanke osnažene da se odupru nasilju i spriječe sklapanje dječjih ugovorenih brakova?

Tranzicija iz škole na posao i mogućnost zapošljavanja

(UNDP, UNICEF, ILO, UNHCR)

Nacionalna **Strategija za mlade za period 2023–2027** s Akcionim planom za period 2023–2024 razvijena je kroz inkluzivni proces. Ovo je bilo praćeno radom lokalnih samouprava na razvoju lokalnih akcionih planova za mlade na osnovu nacionalne strategije, čime je omogućen sveobuhvatan razvoj nacionalne i lokalne politike za mlade.

Programom **tranzicije iz škole na posao „Prilike“** podržano je 450 adolescenata i adolescentkinja iz četiri škole i dvije regije kroz obuku na radnom mjestu i karijerno vođenje, s ciljem da se ovaj pristup integriše u zvanični školski kurikulum.

Kako je David, učenik srednje škole, [imao koristi od praktičnog učenja kao dijela svog redovnog školovanja?](#)

UNDP Crna Gora

Mjerom aktivacije za promociju inkluzije žena

(u dobi 25–34 godine) koje nisu aktivne na tržištu rada zbog porodičnih i obaveza u pogledu staranja o drugima, a koje su voljne da rade, podržano je 37 žena s djecom predškolskog uzrasta sa evidencije nezaposlenih Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, koje su aktivirane za prelazak na tržište rada.

Ova mjera uključivala je mjesečnu naknadu za aktivaciju bez doprinosa, paušalnu naknadu za troškove brige o djeci, paušalnu naknadu za troškove prevoza (ukoliko je to potrebno). Obezbijedena je i subvencionisana obuka na radnom mjestu za povećanje njihove zapošljivosti u trajanju od tri do šest mjeseci. Sprovedenje ove inovativne mjere aktivacije omogućila je ZZZCG da stekne iskustvo i

iskoristi naučene lekcije za buduće razvoje aktivne politike tržišta rada u okviru predstojeće Garancije za mlade.

Čak **40%** izbjeglih koji trenutno posjeduju preduzeća u Crnoj Gori koristilo je tehničku, pravnu ili konsultantsku podršku UN u svom preduzetničkom radu.

Čak **40%** izbjeglih koji trenutno posjeduju preduzeća u Crnoj Gori koristilo je tehničku, pravnu ili konsultantsku podršku UN u svom preduzetničkom radu.

Upravljanje mješovitim migracijama

(IOM, UNHCR)

U oblasti povratka i reintegracije, kroz **173** savjetovanja obuhvaćena su **1.142** migranta, dok je **4.584** migranata dobilo informacije o **asistiranom dobrovoljnom povratku i reintegraciji** (AVRR). UN su omogućile povratak 12 migranata u zemlje porijekla i reintegraciju 4 migranta u Crnu Goru.

Tehnički kapaciteti oba **centra za prihvata** (Božaj i Spuž) su ojačani, a izvršena su ulaganja u poboljšanje uslova i objekata za migrante na obje lokacije. Od ukupnog broja novopridošlih u 2023. godini (**4.986** migranata), UN su podržale transport **959** korisnika, pružile informacije za **4.047** osoba, psihosocijalnu podršku za **278**

U oblasti povratka i reintegracije, kroz **173** savjetovanja obuhvaćena su **1.142** migranta, dok je **4.584** migranata dobilo informacije o **asistiranom dobrovoljnom povratku i reintegraciji** (AVRR).

Od ukupnog broja novopridošlih u 2023. godini (**4.986** migranata), UN su podržale transport **959** korisnika, pružile informacije za **4.047** osoba, psihosocijalnu podršku za **278** osoba i prevođenje za **2.171** osobu u centru za prihvata Božaj.

osoba i prevođenje za **2.171** osobu u centru za prihvata Božaj.

Pedeset četiri službenika centara za prihvata, granične policije i centara za socijalni rad, koji su u prvom i direktnom kontaktu s migrantima sada raspolažu **boljim znanjem** iz oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti, dok je 18 službenika Ministarstva vanjskih poslova sada u mogućnosti da otkrije falsifikovana dokumenta/vize i profilise putnike u skladu s FRONTEX-ovim nastavnim planom i programom.

Regionalna grupa stručnjaka u oblasti readmisije za Zapadni Balkan služiće kao neformalna platforma za saradnju i omogućiti razmjenu znanja o povratku i readmisiji u ovom regionu. Procjena političkih, institucionalnih i nedostataka u pogledu usluga u vezi sa održivom socio-ekonomskom reintegracijom povratnika u Crnu Goru pripremljena je i predstavljena na skupu Western Balkans Peer Exchange.

Između ostalog, više od 7.000 osoba imalo je koristi od **inicijativa u zajednici**, uključujući obezbjeđivanje namještaja i tehničke opreme u ukrajinskim kulturnim centrima u Podgorici, Baru, Budvi i Herceg Novom, kao i materijala za radnu terapiju.

Zakon o strancima izrađen je uz podršku UN kako bi se obezbijedio bolji pristup socio-ekonomskim pravima za lica bez državljanstva, vizni režim za lica koja u Crnu Goru dolaze kroz postupak spajanja porodice, kao i pristup tržištu rada za lica pod međunarodnom i privremenom zaštitom. Tražioci azila, izbjeglice, lica bez državljanstva i oni koji su u riziku od apatridije imali su koristi od podrške resornim institucijama u **implementaciji Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana i Strategije o migracijama**.

Zdravstvo

(WHO, UNICEF)

Preduzeti su koraci za jačanje **pripremljenosti i odgovora na vanredne situacije** kroz uspostavljanje Javnog zdravstvenog operativnog centra za vanredne situacije, dok je pristup **univerzalnom obuhvatu zdravstvenom zaštitom** poboljšan kroz tehničku pomoć UN za unapređenje dijagnostičkog tretmana TB i jačanje sistema rutinske imunizacije.

Obuhvat vakcinacijom protiv malih boginja (MMR) povećan je sa **24%** na **43%** kroz masovnu kampanju pozivanja roditelja, razvoj procedura i izgradnju kapaciteta u različitim ključnim oblastima (obučeno **390** profesionalaca), nabavku opreme za hladni lanac i uključivanje zajednice, paralelno s unapređenjem funkcionalnosti registra imunizacije dodavanjem opcije za raščlanjivanje podataka po polu. Takođe, u partnerstvu s Ministarstvom zdravlja, izvršena je procjena **kvaliteta njege majki i novorođenčadi** u zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori, uz napomenu da, uprkos određenom napretku, kvalitet njege majki i bebe treba dalje unapređivati.

UN su takođe pomogle Crnoj Gori da oblikuje svoje politike poboljšanja zdravlja i **ishrane**, u skladu s nalazima Istraživanja o učestalosti mikronutritivnih deficita u Crnoj Gori (MONS) kojim su mjereni nedostaci mikronutrijenata kod djece u dobi 6–59 mjeseci i žena u reproduktivnom dobu, trudnica, te prisustvo metaboličkog sindroma.

Obuhvat vakcinacijom protiv malih boginja (MMR) povećan je sa **24%** na **43%** kroz masovnu kampanju pozivanja roditelja, razvoj procedura i izgradnju kapaciteta u različitim ključnim oblastima (obučeno **390** profesionalaca), nabavku opreme za hladni lanac i uključivanje zajednice, paralelno s unapređenjem funkcionalnosti registra imunizacije dodavanjem opcije za raščlanjivanje podataka po polu.

Više od **100** roditelja i staratelja imalo je koristi od prvog ciklusa programa Roditeljstvo za cjeloživotno zdravlje za tinejdžere koji se realizuje u okviru razvoja inovativnih, pristupačnih i raznovrsnih **usluga mentalnog zdravlja i dobrobiti prilagođenih adolescentima**.

Više od **100** roditelja i staratelja imalo je koristi od prvog ciklusa programa Roditeljstvo za cjeloživotno zdravlje za tinejdžere koji se realizuje u okviru razvoja inovativnih, pristupačnih i raznovrsnih **usluga mentalnog zdravlja i dobrobiti prilagođenih adolescentima**.

Trećina izbjeglica iz Ukrajine odlučuje da ostane u Crnoj Gori, [što čini nevjerojatnih 10% stanovništva zemlje](#).

Kvalitetno obrazovanje

(UNICEF, UNOPS, UNHCR)

Vlada Crne Gore potvrdila je svoju posvećenost izradi sveobuhvatne **Strategije reforme obrazovanja (2025–2035)**, zajedno s budžetiranim Akcionim planom, integrišući je kao jednu od ključnih mjera u Program ekonomskih reformi za period 2024–2026. Strategija će se razvijati uz podršku EU i UN. Uz to, uz zagovaranje i tehničku pomoć UN, javni budžet za obrazovanje povećan je za približno **10%** u Srednjoročnom fiskalnom okviru (2024–2026), uključujući desetostruko veće izdvajanje za profesionalni razvoj nastavnika u odnosu na 2023. godinu.

Uz zagovaranje i tehničku pomoć UN, javni budžet za obrazovanje povećan je za približno **10%** u Srednjoročnom fiskalnom okviru (2024–2026), uključujući desetostruko veće izdvajanje za profesionalni razvoj nastavnika u odnosu na 2023. godinu.

U saradnji sa Zavodom za školstvo, preko **34.000** djece u **110** osnovnih i srednjih škola učestvovalo je u Programu za razvoj socijalnih i emocionalnih vještina učenika, kao moćnog mehanizma za prevenciju nasilja i izgradnju društvene kohezije.

[Upoznajte Mašu](#), jednu od hiljada đaka koji koriste Digionicu, prvu nacionalnu platformu za digitalno učenje.

Osim toga, uz opsežnu podršku, zagovaranje i tehničku pomoć UN, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija (MPNI) je 2023. godine pokrenulo je sveobuhvatnu **procjenu školske infrastrukture** koja obuhvata 40 škola, kako bi se pozabavilo pitanjem neadekvatne školske infrastrukture i kako bi se osigurala dugoročna ulaganja. Pored toga, nakon sveobuhvatne analize stanja vode, sanitacije i higijene (WASH), 60 škola je dobilo zalihe higijenskih potrepština i informativne materijale. Nakon toga je uslijedila izrada konkretnog akcionog plana i smjernica za poboljšanja u oblasti planiranja i budžetiranja aktivnosti u vezi s vodom, sanitacijom i higijenom, kao i jačanje kapaciteta zaposlenih i djece.

U saradnji sa Zavodom za školstvo, preko **34.000** djece u **110** osnovnih i srednjih škola učestvovalo je u Programu za razvoj socijalnih i emocionalnih vještina učenika, kao moćnog mehanizma za prevenciju nasilja i izgradnju društvene kohezije.

Funkcionalni **digitalni ekosistemi** na nivou škole ojačani su kroz podršku pruženu MPNI u implementaciji sveobuhvatnog niza intervencija usmjerenih na kreiranje i veći stepen korišćenja platforme Digitalna škola od strane svih korisnika – nastavnika, učenika i roditelja. **Broj korisnika platforme Digitalna škola MPNI povećan je za 33% u odnosu na prethodnu godinu, pri čemu je platforma obogaćena dodatnim digitalnim sadržajima.**

UNICEF Montenegro / Duško Miljanić

Uz podršku UN, MPNI je pokrenulo proces iznalaženja kvalitetnog i sistemskog rješenja za problem **školskog prevoza za romsku djecu**, u saradnji sa svim relevantnim akterima i zainteresovanim stranama, kao što su škole, lokalna uprava, OCD, romske porodice i medijatori.

U skladu s Nacionalnom strategijom rodne ravnopravnosti za period 2021–2025, UN su se pridružile OEBS-u kako bi podržale MPNI u sprovođenju analize predmetnih nastavnih planova i programa u osnovnom obrazovanju s ciljem procjene rodni stereotipa i formulisanja

preporuka za **uključivanje pitanja rodne ravnopravnosti u nastavne planove i programe i udžbenike.**

Više od 600 djece i mladih izbjeglica i apatrida na svim nivoima imalo je koristi od podrške Ujedinjenih nacija nacionalnim vlastima da osiguraju **inkluzivno i pravično kvalitetno obrazovanje**, kroz podršku u vidu angažmana osoblja koje govori ukrajinski jezik u školama, prevođenje materijala za učenje na platformi Digitalna škola, pružanje psihosocijalne podrške, podršku neformalnom učenju i nabavku namještaja i informatičke opreme.

[Pročitajte Oleksandrinu priču](#) i saznajte kako je Crna Gora širom otvorila vrata svojim učionicama djeci iz inostranstva.

Rani razvoj djeteta

(UNICEF, UNHCR)

Stope upisa djece uzrasta od 3 do 6 godina u predškolske ustanove povećale su se za **1%** od školske godine 2019/2020, i dostižu **78%**, dok je značajno povećanje uočeno kod upisa djece uzrasta od 0 do 3 godine (**49%** u odnosu na **28%** prije dvije godine). Iako još uvijek nije na

Gotovo **700** djece koristilo je savremene metode skrininga i rane intervencije koje je pružilo **46** profesionalaca obučenih za transdisciplinarnu ranu porodično-orijentisanu intervenciju širom zemlje.

zadovoljavajućem nivou, broj romske djece koja pohađaju predškolsko obrazovanje povećan je za **11%**, Procenat djece sa smetnjama u razvoju koja pohađaju predškolsko obrazovanje porastao je za svega 0,6%.

Praćenje i implementacija integrisanih politika ranog razvoja djeteta omogućena je kroz podršku UN izradi **prve nacionalne strategije**

ranog razvoja djeteta, koju je Vlada Crne Gore usvojila 2023. godine, a koju već prate lokalni protokoli o međusektorskoj saradnji u oblasti ranog razvoja djeteta u Bijelom Polju, Cetinju i Kotoru. Gotovo **700** djece koristilo je savremene metode skrininga i rane intervencije koje je pružilo **46** profesionalaca obučениh za transdisciplinarnu ranu porodično-orijentisanu intervenciju širom zemlje.

[Saznajte iz Željkinog iskustva](#) zašto je važno da ustanove koje podržavaju razvoj djeteta imaju ljudski lik.

Stope upisa djece uzrasta od 3 do 6 godina u predškolske ustanove povećale su se za **1%** od školske godine 2019/2020, i dostižu **78%**, dok je značajno povećanje uočeno kod upisa djece uzrasta od 0 do 3 godine (**49%** u odnosu na **28%** prije dvije godine). Iako još uvijek nije na zadovoljavajućem nivou, broj romske djece koja pohađaju predškolsko obrazovanje povećan je za **11%**, Procenat djece sa smetnjama u razvoju koja pohađaju predškolsko obrazovanje porastao je za svega 0,6%.

Broj roditelja koji koriste podršku roditeljstvu, koristeći mobilnu aplikaciju Bebbi, premašio je **12 hiljada**, dok je više od **400** roditelja pohađalo program „Brižne porodice“ koji sprovodi **41** obučeni profesionalac. Vaspitači i direktori predškolskih ustanova obučeni su za korišćenje **digitalnih alata** u svakodnevnom učenju i saradnji.

Preko 119 predmeta sa ukupno 635 lekcija sada je dostupno djeci, roditeljima i profesionalcima na digitalnoj platformi. Tokom 2023. godine 20% svih vaspitača koristilo je „Digitalnu školu“. Podrška je pružena i ukrajinskoj djeci koja pohađaju predškolsko obrazovanje.

[Pročitajte priču](#) o tome kako brižno roditeljstvo okuplja majke iz Crne Gore i Ukrajine.

U partnerstvu s Crvenim krstom Crne Gore, podržano je četrdeset roditelja djece izbjeglica rođenih u Crnoj Gori **da prevaziđu jezičke, kulturne i administrativne barijere u pristupu uslugama**, utirući put za razvoj povoljnog i podsticajnog okruženja za njihovu djecu.

STRATEŠKI PRIORITET 3: SOCIJALNA KOHEZIJA, UPRAVLJANJE USMJERENO NA LJUDE, VLADAVINA PRAVA I LJUDSKA PRAVA

Do 2027. godine svi u Crnoj Gori, a posebno ranjive grupe, imaju koristi od unaprijeđene društvene kohezije, povećanog ostvarivanja ljudskih prava i vladavine prava, kao i od odgovornih i rodno osviještenih institucija.

do 2027

Agencije:

Ciljevi održivog razvoja:

Pregovaračka poglavlja:

Potrebno

\$ 7.158.539

Raspoloživo

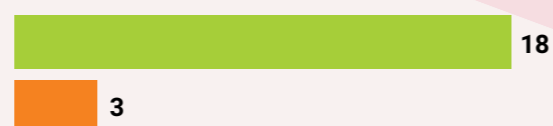
\$ 6.809.899

Rashodi

\$ 5.391.731

21 output indikatora: Prosječna stopa napretka 93%

■ Potpuno ostvareni ■ Djelimično ostvareni

Stopa realizacije sredstava: 79%
Ukupna stopa napretka u ostvarenosti
output indikatora 93%

Vladavina prava i ljudska prava

(UNICEF, OHCHR, UNHCR, UNDP)

Dostignuto je nekoliko važnih prekretnica na nivou sistema: u skladu sa Zaključnim zapažanjima Komiteta UN za prava djeteta za Crnu Goru (2010, 2018), formiran je **Savjet za prava djeteta**, kao međusektorsko tijelo na visokom nivou kojim predsjedava potpredsjednik Vlade uz učešće relevantnih ministara, OCD i predstavnika mladih. Savjet je, uz tehničku pomoć UN, usvojio dvogodišnji Akcioni plan. Definicija djeteta u **Krivičnom zakoniku** je izmijenjena i usklađena s Konvencijom o pravima djeteta. Pored toga, uspostavljen je **Nezavisni monitoring mehanizam** za promociju, zaštitu i praćenje primjene Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom (UNCPRD) u Crnoj Gori. Ovaj mehanizam čine Zaštitnik ljudskih prava i sloboda i predstavnici deset organizacija i udruženja osoba sa invaliditetom.

Uz podršku UN, Skupština Crne Gore sve češće koristi svoju ulogu ključnog aktera u praćenju stanja prava djeteta i poziva Vladu i ključna resorna ministarstva da daju odgovore na pitanja koja se tiču stanja prava djeteta.

Kapacitet i znanje resornih ministarstava, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i civilnog društva za kominikaciju i saradnju s mehanizmima UN za ljudska prava su poboljšani. Oko 150 crnogorskih zvaničnika iz izvršne, zakonodavne i sudske vlasti, institucije Zaštitnika i civilnog društva aktivno bilo je angažovano na Univerzalnom periodičnom pregledu (UPR) Crne Gore u maju i tokom posjete Specijalne izvjestiteljke UN za nezavisnost sudija i advokata u septembru. Po prvi put, pripadnik romske zajednice učestvovao je u aktivnostima zagovaranja s diplomatama u Ženevi u susret UPR, uz podršku UN.

Mladi pomjeraju granice: [saznajte više](#) o novoj kulturi i standardima kvaliteta društvenog djelovanja.

Takođe, Crna Gora se [obavezala na puno poštovanje ljudskih prava](#) na sastanku Savjeta za ljudska prava, povodom obilježavanja 75. godišnjice Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima. Na Globalnom forumu za izbjeglice 2023. godine, Crna Gora je podnijela tri nova obećanja za unapređenje zaštite apatrida, prvenstveno u vezi sa socio-ekonomskim pravima i regionalnom saradnjom po pitanju apatridije.

Kapaciteti Upravnog suda Crne Gore, Advokatske komore i institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda **za rad sa tražiocima azila, izbjeglicama i licima bez državljanstva/licima u riziku od apatridije**, osnaženi su uz tehničku i stručnu podršku UN. Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda osnažena je kako bi sprovela 22 posjete najvažnijim pograničnim područjima, radi ocjene kvaliteta postupaka sa tražiocima azila i izbjeglicama, nakon čega je dala niz preporuka za njihovo unapređenje.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Zavod za zapošljavanje podržani su da nosioce privremene zaštite uključe u zakon kojim se regulišu usluge Zavoda za zapošljavanje i pristup pravima i uslugama za vrijeme nezaposlenosti. Osim toga, omogućen je bolji pristup tržištu rada kroz produženje njihovog ugovora o radu na period od tri mjeseca.

UN su pružile podršku i u pogledu poboljšanja učinka institucija zaduženih za vladavinu prava u dijelu **postupanja u slučajevima ratnih zločina** kroz izradu nacrtu Strategije za istragu ratnih zločina. Na nivou javnih politika, pružena je podrška za pripremu novog **Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja**.

Javna uprava, podaci, digitalizacija i upravljanje javnim finansijama

(ITU, UNDP, UNICEF, UN WOMEN)

Prepoznajući digitalizaciju kao jedan od mehanizama za ljudski razvoj, jačanje društvene otpornosti, te obezbjeđivanje transparentnosti i jednakih mogućnosti za sve građane, UN aktivno doprinose **digitalnoj transformaciji crnogorskih institucija**. Kako bi se podržao ovaj proces, na nivou zemlje je osnovana Laboratorija za Internet protokol

verzije 6 kako bi se pružila osnova za obrazovne programe tercijarnom nivou, kao i za obuke čiji je cilj prekvalifikacija i usavršavanje.

Javna digitalna infrastruktura nastavlja da se razvija kroz uspostavljanje nacionalnih digitalnih platformi poput **Jedinstvenog informacionog sistema za elektronsku razmjenu podataka** i portala e-Uprava namijenjenog pružanju elektronskih usluga. Razvijeno je šest interoperabilnih elektronskih servisa najvišeg nivoa sofisticiranosti, dok će još pet biti razmatrano kao prioritet u narednoj fazi.

Pogledajte kako mladi, kao „digitalni urođenici“, s lakoćom usvajaju nove tehnologije i znanja dajući prednost digitalnim vještinama. Jelena je upisala Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja u Nikšiću preko platforme upisi.edu.me koja je razvijena uz podršku UN. [Pogledajte video.](#)

Takođe, UN su podržale **digitalizaciju zdravstvenog sistema** kroz razvoj informacionog sistema za Klinički centar Crne Gore, sa ciljem da se omogući lakši, bolji i efikasniji pristup zdravstvenim uslugama. Ovo je pratila priprema strateškog i regulatornog okvira za efikasno funkcionisanje Integralnog zdravstvenog informacionog sistema i e-Zdravlja.

Učinjeni su značajni iskoraci u osnaživanje žena potrebnim vještinama i stvaranju mreže podrške za njihov profesionalni razvoj kada je u pitanju **liderstvo u oblasti sajber-sigurnosti**, kroz šest praktičnih obuka za 75 polaznika.

Transparentno i odgovorno **upravljanje javnim finansijama** je ojačano, naročito kroz razvoj Programa ekonomskih reformi Crne Gore za period 2024–2026, što je dovelo do očekivanog ekonomskog rasta od 5,8%. Podržano je i kreiranje Programa za suzbijanje neformalne ekonomije u Crnoj Gori 2024–2026, čiji je cilj smanjenje uticaja neformalnog sektora na ekonomiju.

UN su uspostavile još jače partnerstvo s Ministarstvom finansija s ciljem implementacije Dječjeg budžeta u Crnoj Gori, u skladu sa preporukama Komiteta UN za prava djeteta, a urađena je Analiza dječjeg budžeta za procjenu jaza između strategija i budžetskih izdvajanja za djecu u državnim budžetu, kako bi se radilo na poboljšanju veza između zakona, politika i budžeta.

Poseban fokus stavljen je na raščlanjivanje podataka, taksonomiju socijalne potrošnje usmjerene na osobe sa invaliditetom i mapiranje programa vezanih za invaliditet kroz tehničku pomoć Ministarstvu finansija. Osim toga, UN su zajednički izradile Smjernice za inkluzivno budžetiranje u skladu s CRPD, kako bi pružile smjernice i alate resornim ministarstvima i vlastima za efikasno prevazilaženje nejednakosti s kojima se osobe sa invaliditetom suočavaju, te smanjenje ili uklanjanje prepreka njihovom punom uključivanju u društvo. Unaprijeđeni su stručni kapaciteti 27 zaposlenih u vezi s time kako se

pomenute smjernice mogu koristiti da bi se u okviru sektorskih budžeta na nacionalnom i lokalnom nivou iskazale potrebe djece sa smetnjama u razvoju, kao i mladih odraslih s invaliditetom.

Korak ka poboljšanju institucionalnog okvira za ostvarivanje COR učinjen je kroz **reviziju spremnosti Vlade za ostvarivanje COR, posebno COR 5**, i ispunjavanje drugih obaveza u pogledu rodne ravnopravnosti, čiju izradu su podržale UN. Ovu inicijativu je sprovela Državna revizorska institucija.

Učešće građana

(UNICEF, OHCHR, UNDP)

Mladi su bili u fokusu niza programa i aktivnosti UN čiji je cilj bio podrška učešću građana. Mladi reporteri UNICEF-a Crne Gore vodili su **omladinsku političku kampanju** koja je kulminirala dvočasovnim dijalogom s predstavnicima svih političkih lista, koji je organizovan i prenošen uživo, dva dana prije izbora. Osim toga, timovi adolescenata i mladih obučeni su za korišćenje metodologija „Design thinking“ i dizajna usmjerenog na čovjeka kako bi razvijali sopstvene inicijative i projekte u zajednici, čime se kasnije doseglo do 1.200 indirektnih korisnika.

Više od 80 djece i mladih izradilo je i potpisalo **obećanje o ljudskim pravima**, predstavljeno na obilježavanju 75. godišnjice Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (UDLJP) u Ženevi.

Veliki broj djece, mladih, roditelja i drugih upoznali su se sa Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima kroz onlajn kampanju UN pod nazivom **„Your Rights / Tvoja prava“**. Kampanja je stigla do više od 33.000 osoba, dok je više od 2.700 njih imalo direktnu interakciju s kampanjom.

Veliki broj djece, mladih, roditelja i drugih učilo je o UDLJP dok su učestvovali u onlajn kampanji UN pod nazivom „Your Rights“/„Tvoja prava“. Više od **33.000** osoba je vidjelo objave, dok je više od **2.700** bilo u direktnom dodiru s kampanjom.

[Približavanje Deklaracije o ljudskim pravima djeci i mladima.](#)

UN su ojačale **kapacitete lokalnih samouprava za uspostavljanje partnerstava s civilnim društvom i mladima** u Crnoj Gori kroz Drugi javni poziv u pet klastera opština, što je rezultiralo potpisivanjem 39 novih projekata sa NVO. U okviru komponente za mlade, oko **400** mladih iz **14** lokalnih samouprava usavršavalo je svoje vještine kroz obuke i mentorsku podršku, dok su za finansiranje odabrane **34** akcije mladih u zajednici. Ukupno **116** predstavnika **65** nevladinih organizacija učilo je o upravljanju projektnim ciklusom kako bi unaprijedili svoje znanje i sposobnost da se prijave na javne pozive u **14** opština.

Pogledajte kako su neke od finansiranih akcija koristile zajednicama u cjelini:

- » [Mobilizacija umjetnosti u cilju transformacije urbane sredine.](#)
- » [Popularizacija očuvanja šuma.](#)
- » [Žene kao čvarke zanata i tradicije.](#)
- » [Kako je Milica pčelarski hobi pretvorila u posao.](#)

U okviru komponente za mlade, oko **400** mladih iz **14** lokalnih samouprava usavršavalo je svoje vještine kroz obuke i mentorsku podršku, dok su za finansiranje odabrane **34** akcije mladih u zajednici. Ukupno **116** predstavnika **65** nevladinih organizacija učilo je o upravljanju projektnim ciklusom kako bi unaprijedili svoje znanje i sposobnost da se prijave na javne pozive u **14** opština.

UN je nastavio rad s medijima. Četrnaest novinara steklo je bolja znanja o tome kako koristiti mehanizme UN za ljudska prava za zaštitu slobode izražavanja i sigurnosti novinara. Oni su nakon toga koristili Univerzalni periodični pregled za aktivnosti javnog zagovaranja, doprinoseći tome da države članice UN daju šesnaest preporuka u vezi s medijima. Više od 100 novinara iz Crne Gore, kojima su se pridružile kolege iz Bosne i Hercegovine i Srbije, dalo je obećanje da će poštovati i promovirati ljudska prava, obavezujući se na etičko i profesionalno novinarstvo, i osiguravajući da njihove medijske kuće ne budu platforme za diskriminaciju i govor mržnje.

[Pogledajte obećanje novinara o radu na većoj zaštiti ljudskih prava.](#)

Poslušajte glasove mladih o medijskoj pismenosti:

- » [o pritiscima za dostizanje standarda ljepote](#)
- » [zavisnosti od korišćenja digitalnih tehnologija](#)

Rodno-zasnovano nasilje i nasilje nad ženama, djecom i starijima

(UN WOMEN, UNICEF, UNDP)

Ministarstvo pravde dobilo je podršku za sprovođenje zaštitne mjere – **systema elektronske narukvice za žrtve i počiniocce nasilja** (EMS). Podrška nevladinoj organizaciji Centar za romske inicijative rezultirala je uspostavljanjem **dvije nove licencirane usluge**: psihološkog savjetovišta i Nacionalne SOS linije za žrtve i potencijalne žrtve dječjih brakova.

Urađen je i nacrt nove **Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja** 2024–2028, sa fokusom na jačanje prevencije i međusektorske saradnje. Međusektorska koordinacija podržana je kroz povećanje kapaciteta 259 profesionalaca iz sektora socijalne i dječje zaštite, zdravstva, obrazovanja, pravosuđa i agencija za sprovođenja zakona. Osim toga, 2023. godine pokrenut je veliki istraživački projekat pod nazivom „Disrupting Harm“. Podaci iz ovog istraživanja pružiće jedinstven uvid u to kako se manifestuje seksualno iskorišćavanje i zlostavljanje djece na internetu. Ovim istraživanjem koordinira Ministarstvo unutrašnjih poslova, a njegovu realizaciju podržavaju UN.

Žene sa invaliditetom podijelile su svoja iskustva s nasiljem i akcijama koje je potrebno preduzeti za borbu protiv nasilja u sklopu serije Razgovora o rodnoj ravnopravnosti. [Pročitajte neka od njihovih inspirativnih svjedočanstava.](#)

Suprotstavljanje govoru mržnje

(OHCHR, UNDP, UNESCO)

Tim UN u Crnoj Gori nastavio je s implementacijom svog akcionog plana osmišljenog u skladu sa UN Globalnom strategijom i Akcionim planom za govor mržnje.

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv govora mržnje, mladi su [slali jasne poruke o svom iskustvu sa sveprisutnim govorom mržnje](#).

Lokalne platforme za dijalog u 10 gradova omogućile su dijalog i saradnju čiji je cilj suzbijanje govora mržnje i premošćavanje podjela. Ovom inicijativom podignuti su svijest i kapaciteti, istraženi su uzroci i posljedice seksizma i seksističkog govora mržnje, te predložene preporuke za prevenciju i borbu protiv ovih manifestacija rodne nejednakosti. U radu platforme učestvovalo je **200** građana, a unapređeni su kapaciteti **37** novinara iz **13** medija, **14** predstavnika lokalnih samouprava, **14** predstavnika OCD i **70** mladih.

Saznajte kako [sljedeća generacija gradi kulturu ravnopravnosti](#).

Prepoznajući važnost regionalne saradnje u prevazilaženju negativnih narativa, izgrađeni su kapaciteti 149 mladih iz Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore kako bi bili u stanju da se suoče s negativnim narativima i da se aktivno uključe u borbu protiv štetnih sadržaja, dezinformacija

i manipulativnih sadržaja, kroz Regionalnu akademiju UN za mlade o **konstruktivnim narativima**. Akademija je bila i prilika za akademsku saradnju i razmjenu znanja među regionalnim stručnjacima iz oblasti medijske i informacione pismenosti.

Borba protiv korupcije i organizovanog kriminala

(UNODC, IOM, UNDP)

Uz napore koje je UN uložio na unapređenju odgovora sistema krivičnog pravosuđa na organizovani kriminal i nedozvoljenu trgovinu vatrenim oružjem, usvojen je **Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika**, kojim se domaće krivično zakonodavstvo usklađuje sa Protokolom UN o vatrenom oružju. U cilju suzbijanja trgovine vatrenim oružjem takođe su poboljšani kapaciteti za praćenje takvih pošiljki u poštanskom saobraćaju, što je institucionalizovano kroz Standardne operativne procedure koje su usvojili Uprava carina Crne Gore i ovlašćeni poštanski operater.

Unaprijeđena je i granična kontrola tako što su **ojačani kapaciteti za efikasno otkrivanje i suzbijanje krijumčarenja narkotika i sprečavanje nezakonitih prekograničnih aktivnosti** kroz identifikovana partnerstva i mrežne inicijative koje povezuju Luku Bar s carinskim i policijskim upravama EU i drugih zemalja. Ujedinjen nacije ojačale su kapacitete države za borbu protiv trgovine ljudima i krijumčarenja migranata kroz aktivnosti izgradnje nacionalnih i regionalnih kapaciteta i inicijative za saradnju u koje su bila uključena 102 profesionalca. Odjeljenje kriminalističke policije dobilo je tehničku i taktičku opremu za identifikaciju i istražne radnje u slučajevima trgovine ljudima i krijumčarenja migranata.

Sprovedena je **analiza slučajeva trgovine ljudima** koja je rezultirala praktičnim preporukama u vezi s nedostacima i izazovima u Crnoj Gori. Pored toga, sprovedena je analiza zakonodavnog okvira u odnosu na važeće EU i međunarodne standarde koji regulišu trgovinu ljudima posredstvom interneta i savremenih

U diskusijama lokalnih platformi za dijalog učestvovalo je **200** građana, a unapređeni su kapaciteti **37** novinara iz **13** medija, **14** predstavnika lokalnih samouprava, **14** predstavnika OCD i **70** mladih.

tehnologija, dok su relevantne institucije osposobljene za suzbijanje trgovine ljudima posredstvom interneta.

Ostvaren je značajan napredak u jačanju **sistema zaštite i podrške žrtvama trgovine ljudima** u Crnoj Gori, tako što je podržano osnivanje zasad jedinog skloništa za žrtve. Uloženi su značajni naponi da se podigne svijest javnosti o pojavi i opasnostima trgovine ljudima. Sprovedene su dvije kampanje – kampanja u **15** lokalnih zajednica u Crnoj Gori, tokom koje je podijeljeno **2.000** letaka i onlajn kampanja koja je promovisana na društvenim mrežama, četiri radio stanice i televizija, koja je dosegla do skoro **100.000** ljudi.

Kapaciteti za **kriminalističko-tehničku obradu lica mjesta** unaprijeđeni su opremanjem specijalizovanih laboratorija za obradu dokaza o zločinima počinjenim eksplozivom. Za potrebe Forenzičkog centra razvijene su standardne operativne procedure, a profesionalci su obučeni za korišćenje opreme i poštovanje ISO standarda 17025.

Sprovedene su dvije kampanje protiv trgovine ljudima – kampanja u **15** lokalnih zajednica u Crnoj Gori, tokom koje je podijeljeno **2.000** letaka i onlajn kampanja koja je promovisana na društvenim mrežama, četiri radio stanice i televizija, koja je dosegla do skoro **100.000** ljudi.

Saznajte kako, [po riječima direktorice Forenzičkog centra](#), država napreduje ka najnovijim standardima u forenzici.

Kapaciteti za povraćaj imovinske koristi stečene krivičnim djelom ojačani su kroz razvoj vodiča za brze akcije za **povraćaj imovine** namijenjenog za praktičare iz crnogorskog sistema krivičnog pravosuđa.

U oblasti borbe protiv **korupcije**, podrška UN dovela je do pojačane **implementacije i praćenja antikorupcijskih mjera u javnim institucijama** nakon analize antikorupcionih mjera svih 45 organa u pravosuđu. Nadalje, kao članice Globalne operativne mreže organa za sprovođenje zakona (**GlobE**), crnogorske institucije (npr. Ministarstvo unutrašnjih poslova, Specijalno državno tužilaštvo) pridružile su se regionalnoj komponenti ove mreže koja je pokrenuta 2023. godine kako bi se olakšala regionalna i transnacionalna saradnja na slučajevima korupcije.

Slijedi lista najčešće identifikovanih izazova koji su u određenoj mjeri ometali implementaciju određenih intervencija u programu, kao i preporuke i lekcije naučene iz njihove implementacije.

IZAZOVI

- Radno okruženje koje su karakterisale promjene vlade i parlamentarni izbori uticalo je na redovnu dinamiku rada. Osim toga, česte promjene na tehničkom nivou ometale su kontinuitet reformi i uzrokovale kašnjenja u ispunjavanju međunarodnih obaveza.
- Ograničeni kapaciteti za operacionalizaciju koordinacije između sektora.
- Nedovoljno podataka za planiranje zasnovano na dokazima
- Nedovoljna izdvajanja sredstava za sprovođenje obaveza iz nacionalnih strategija
- Ograničeni kapaciteti za operacionalizaciju koordinacije između sektora, kao i koordinacije na centralnom i lokalnom nivou – potreba za administracijom zasnovanoj na meritokratiji.
- Nedovoljno tehničkih i informatičkih vještina u institucijama javnog sektora

PREPORUKE / NAUČENE LEKCIJE

- Promjenjiv politički ambijent, što uključuje promjene u nacionalnim i lokalnim strukturama uprave, može se ublažiti jačanjem saradnje sa srednjim rukovodstvenim kadrom u institucijama, kako bi se na najmanju mjeru svele prepreke za implementaciju programa. Stabilnost je preduslov za sprovođenje sistemskih reformi u oblastima socijalne zaštite, zapošljavanja, zdravlja i obrazovanja.
- Direktniji angažman sa Skupštinom kao temeljnim čuvarom političke odgovornosti od ključnog je značaja za postizanje održivih rezultata razvojnih inicijativa.
- Postoji potreba za nastavkom rada na ubrzanju i jačanju međusektorske saradnje kroz dijalog o politikama, analitičke proizvode, platforme za multisektorski rad i finansiranje.
- Potrebno je postići konsenzus o ključnim razvojnim prioritetima isključivo kroz dijalog sa građanima, djecom, mladima, ženama i predstavnicima svih grupa čiji se glas ne čuje.
- Treba iskoristiti veliki potencijal javno-privatnih partnerstava.

UNDP Crna Gora / Duško Miljanić

2.3 Podrška partnerstvima i finansiranju Agende 2030

Sistem Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori zadržao je poziciju partnera od povjerenja i izbora za širok spektar aktera u društvu, uprkos dinamičnim političkim dešavanjima u protekloj godini. To se prvenstveno odnosi na državne i lokalne samouprave, kao i nezavisne državne institucije (Ombudsman, Uprava za statistiku i druge), kao i na široko, pouzdano i snažno partnerstvo sa civilnim društvom koje je usredsređeno na saradnju sa grupama koje su u opasnosti da budu zapostavljene – žene, osobe sa invaliditetom, romska i egipćanska zajednica, organizacije za ljudska prava i sl.

Sistem UN u Crnoj Gori nastavlja da igra centralnu ulogu u uspostavljanju **Strateške partnerske koordinacije** – mehanizma za unapređenje koordinacije među međunarodnim razvojnim partnerima koji rade u Crnoj Gori i koordinacije saradnje međunarodnih razvojnih partnera s Vladom Crne Gore. Ključna dostignuća u 2023. godini su institucionalizacija

ove inicijative u okviru Kancelarije za održivi razvoj u Generalnom sekretarijatu Vlade. Izmjenama i dopunama Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti osigurano je da se proces razmjene informacija o međunarodnoj saradnji i Evropskoj uniji unutar Vlade pojednostavi i veže za mandat Kancelarije za održivi razvoj.

Bliska saradnja sa Sektorom za strateško planiranje i koordinaciju politika Vlade i Ministarstvom evropskih poslova osigurava da ova partnerska platforma bude osnov za povećanje prostora za politički, programski i finansijski dijalog strateških partnera.

Godina 2023. ujedno je bila i prva godina rada **Fonda za ubrzani razvoj Crne Gore**, inovativne i strateške platforme za partnerstvo čiji je cilj adresiranje najvažnijih pitanja procesa pridruživanja EU, implementacije Agende 2030 u Crnoj Gori i reforme UN na državnom nivou, pod u skladu sa prioritetima Okvira saradnje. Fond predstavlja mehanizam udruženog finansiranja uspostavljen u saradnji s Višenamjenskim povjereničkim fondom (Multi

Partner Trust Fund – MPTF) i njegova trenutna kapitalizacija iznosi približno 7 miliona USD (što je više od 7% predviđene finansijske vrijednosti Okvira saradnje).

Ovaj Fond se počiva na **tri prozora**: (i) tradicionalni/institucionalni, (ii) prozor EU i (iii) prozor privatnog sektora. Kroz **institucionalni prozor** UN pospješuje razvojno partnerstvo između Crne Gore, koja je i sama donirala milion eura Fondu, Švajcarske, Austrije, Luksemburga i Irske. Kroz **EU prozor**, sistem UN u Crnoj Gori blisko saraduje sa Svjetskom bankom, Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) i samom Evropskom unijom na implementaciji programa EU Reform Facility. Konačno, u okviru **prozora koji se odnosi na privatni sektor**, UN su uspostavile bliske veze sa crnogorskom dijasporom očekujući da operacionalizuju svoju podršku zemlji kroz Fond za ubrzani razvoj Crne Gore na osnovu

uzajamnog finansiranja tj. izdvajanja dodatnih sredstava u nivou već prikupljenih sredstava. Da bi to izvele, ali i da bi došle do pojedinačnih donatora, UN su razvile zasebnu platformu za prikupljanje sredstava u saradnji sa Fondacijom UN i Kancelarijom UN za partnerstva. Platforma za prikupljanje sredstava inspirisana je pozitivnim primjerima humanitarnog sistema Ujedinjenih nacija. Putem prozora koji se odnosi na privatni sektor uspostavljeno je i partnerstvo s Elektroprivredom Crne Gore koja promovise Fond kroz svoje račune za električnu energiju. Ovim marketinškim sredstvom, Fond za ubrzani razvoj Crne Gore je došao do svakog domaćinstva i svakog privatnog i javnog subjekta u Crnoj Gori.

Redovno se sazivaju paneli za sondiranje, u kojima učestvuju i preduzetnice koje igraju aktivnu ulogu u društvu kroz ciljano zagovaranje UN.

Neki primjeri snažnih partnerstava na više nivoa:

- » Pod pokroviteljstvom Savjeta za održivi razvoj, 2023. godine je pokrenut sveobuhvatan dijalog o **pravednoj tranziciji**, koji je doveo do uspostavljanja široke društvene koalicije za pravednu tranziciju. Ova koalicija okuplja lidere i praktičare iz nacionalnih, lokalnih i međunarodnih institucija i organizacija civilnog društva, sindikata, finansijskih institucija, kao i profesionalce, predstavnike privatnog sektora, akademske zajednice, medija i javnosti, uključujući specifične grupe poput žena, mladih i marginalizovane populacije. Ova koalicija omogućava udruživanje različitih perspektiva i struka kako bi se odgovorilo na brojne izazove tranzicije ka sistemu koji ne počiva na energetskej zavisnosti od uglja. (UNDP)
- » U partnerstvu sa Univerzitetom Duke i BIT-om (Biheviornal Insights Team, tj. timom za uvide u ponašanje), uvedene su dvije inovativne intervencije koje počivaju na uvidima u ponašanje – za imunizaciju i svrsishodnije korišćenje materijalnih davanja za potrebe djece. Intervencija ove vrste korišćena je kao pomoć prilikom oblikovanja strategija koje će voditi optimizovanom korišćenju dječjeg dodatka. Takođe, sprovedeno je RCT (randomizovano kontrolisano istraživanje) o niskom obuhvatu imunizacijom. Ove inovativne intervencije doprinijele su sticanju specifičnih znanja o društvenim promjenama i promjenama ponašanja i njima je postavljen temelj za bolju integraciju principa društvene i promjene u ponašanju (SBC) i u ovu intervenciju. (UNICEF)
- » Poslovni savjet za prava djeteta okuplja predstavnike privatnog sektora kako bi udružili napore i resurse za društveno odgovorne inicijative koje će dovesti do konkretnih, održivih i pozitivnih promjena u životima djece. Ova inicijativa je 2023. godine rezultirala nabavkom opreme za Centar za neonatologiju, uključujući inkubatore, respiratore i fotelje za kengurnjegu, koju je pratila obuka medicinskog osoblja. (UNICEF)

2.4. Rezultati jačeg i boljeg zajedničkog rada UN sistema: Koherentnost, djelotvornost i efikasnost UN

Novim UNSDCF-om upravlja zajednički usaglašena revitalizovana upravljačka struktura. Uspostavljene su zasebne međuagencijske grupe za monitoring, evaluaciju i učenje (MEL); rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena; ljudska prava i princip LNOB; te zaštitu od seksualne eksploatacije i zlostavljanja (PSEA), s ciljem daljeg jačanja efikasnosti sistema u ovim oblastima. Inovacije su uvedene u oblasti koje pokriva nova **grupa za monitoring, evaluaciju i učenje (MEL)/politike u vezi sa COR**, kao što je repozitorijum internih dokumenata s ciljem jačanja upravljanja znanjem, kako interno, tako i sa vladinim partnerima. Sistem fokalnih tačaka za MEL u rezultatskim grupama doveo je i do povećane efikasnosti i učinkovitosti procesa revizije Zajedničkog plana rada i izvještavanja spram istoga.

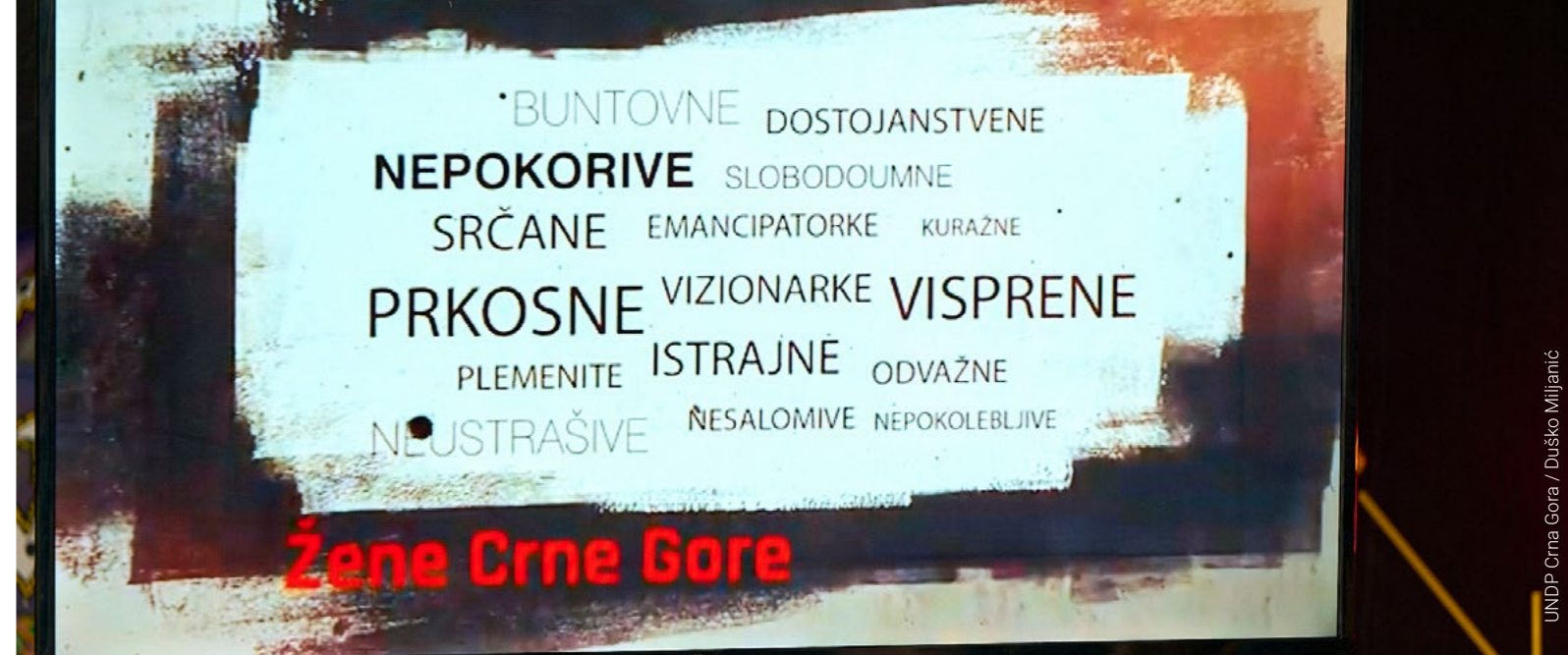
Tematska **grupa za rodna pitanja** nastavila je da osigurava koordinisan pristup sistema UN promovisanju rodne ravnopravnosti i osnaživanju djevojčica i žena, a rezultati UN SWAP-a (analiza pokazatelja koji se odnose na rodnu ravnopravnost) od 100% ispunjenosti indikatora koji zadovoljavaju ili premašuju tražene kriterijume govore sami za sebe. Radna grupa sistema UN u Crnoj Gori za **PSEA** nastavila je da vodi međuagencijski rad na osiguravanju organizacione kulture nulte tolerancije i uspostavljanju sigurnih i pouzdanih mehanizama prijavljivanja. Brošuru o seksualnom uznemiravanju – Prepoznavaj, reaguj, prijavi – izradila je Radna grupa za PSEA. Sistem za prijavljivanje navodnih slučajeva SEA, koji je u funkciji non-stop, je u potpunosti operacionalizovan, a NO EXCUSE kartice su podijeljene svim ugovornim partnerima UN.

Tim UN u Crnoj Gori je intenzivirao je svoj angažman na **inkluziji osoba sa invaliditetom**, kao i sa organizacijama osoba sa invaliditetom, tokom cijele godine. Zaposleni su stekli unaprijeđena znanja i kapacitete za bolju

integraciju pitanja koja se tiču invaliditeta u operacije i planiranje i realizaciju programa kroz diskusije fokus grupa koje su vodile Organizacije osoba sa invaliditetom (OOI) za procjenu stepena učešća osoba sa invaliditetom u radu UN u Crnoj Gori. Osamdeset i jedan član osoblja (58 žena, 23 muškarca) nakon toga je učestvovao u obuci o inkluziji osoba sa invaliditetom koju su vodile OOI u junu 2023. Preporuke OOI za dalje poboljšanje uključivanja osoba sa invaliditetom u UN poslužiće kao izvor informacija za planiranje akcija UN agencija od 2024. Pristup Eko zgradi UN **za osobe sa invaliditetom**, posebno one sa oštećenjem vida, dodatno je poboljšan.

Strategija poslovanja (BOS) poslužila je kao platforma za poslovnu i operativnu koordinaciju između članica OMT-a (Operations Management Team) i Kancelarije Rezidentnog koordinatora UN. OMT je završio godišnju reviziju Strategije poslovanja i Plana zajedničkih prostorija u zemlji, identifikujući mogućnosti za postizanje većeg stepena efikasnosti u radu. Ovim pregledom je ponovo utvrđen visok kvalitet zajedničkih usluga kako su ostvarene dobre ocjene za sve indikatore. Zajednički pristup UN planiranju i realizaciji programira intenziviran je 2023. godine. Fond za ubrzan razvoj Crne Gore odobrio je četiri zajedničke inicijative, dok je **Fond UN za izgradnju mira** odobrio sveobuhvatni zajednički program jačanja socijalne kohezije. Namjera ove inicijative je da podrži nacionalne partnere u rješavanju rastućih izazova savremenih društava, između ostalog, rješavanju problema narativa koji dijele društvo i govora mržnje kao preduslova za globalni mir i sigurnost.

Tim UN u Crnoj Gori je **tokom 2023. godine dao prostor predstavnicima diskriminiranih grupa** da javno podignu svijest o izazovima s kojima se ove grupe suočavaju. Na primjer, pripadnici romske i egipćanske zajednice, LGBTI zajednice i osobe sa invaliditetom o tome su informisali diplomatsku zajednicu sa sjedištem u Crnoj Gori i Ženevi, uoči Univerzalnog periodičnog pregleda Komiteta UN za ljudska prava u maju 2023. godine. Nastavljene su aktivnosti na implementaciji druge godine **Akcionog plana UN za borbu**

protiv govora mržnje. Ujedinjene nacije u Crnoj Gori uvele su u praksu objavljivanje proizvoda (sa)znanja u vidu **sažetaka politika**. U 2023. godini izrađena su dva takva sažetka politike: (i) o finansiranju održivog razvoja i (ii) o razvoju sjevera Crne Gore. Ovi dokumenti dodaju vrijednost razvoju i diskusiji o javnim politikama u zemlji. Ovi izvještaji okupili su partnere kao što su civilno društvo, međunarodne finansijske institucije, akademska zajednica i javna uprava. **Sažetak politike o finansiranju aktivnosti na ostvarivanju COR** već je pokrenuo programski odgovor kroz Radnu grupu UN za finansiranje održivog razvoja u Crnoj Gori u okviru koje raspravlja o temama kao što su rodno zasnovano budžetiranje, identifikovanje i označavanje budžetskih stavki, budžetiranje po mjeri djece, reforma javnih finansija i druge akcije. **Sažetkom politike o sjeveru** skrenuta je pažnja na razlike koje počivaju na geografskom

određenju, u oblastima ekonomije, pružanja usluga i ishoda ljudskog kapitala, ukazujući na to da stanovništvo na sjeveru značajno zaostaje za onima koji žive u centralnom i južnom regionu Crne Gore i da su se neke nejednakosti dodatno povećale. Ovaj sažetak daje preporuke za rješavanje nejednakosti i kao takav predstavlja korak naprijed u prepoznavanju toga kako različite grupe koje su u riziku da budu zapostavljene mogu imati koristi od razvoja, u kontekstu neadekvatnih podataka, a posebno ograničene raščlanjenosti istih.

UN su nastavile sa implementacijom Sistemskog akcionog plana o rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena, Strategije inkluzije osoba sa invaliditetom i Strategije za mlade do 2030. Indikatori u sve tri relevantne oblasti pokazuju stabilan ili rastući trend, kao što je prikazano u nastavku:

	2021	2022	2023	trend
 Integracija mladih U pripremi / Ispunjeni	85%	88%	88%	↔
 Rodna ravnopravnost Ispunjeni/Premašeni	80%	80%	100%	↑
 Osobe sa invaliditetom Ispunjeni/Premašeni	50%	64%	71%	↑

Grafikon 5: Napredak u pokazateljima rezultata za mlade, rodnu ravnopravnost i osobe sa invaliditetom

2.5. Finansijski pregled i mobilisanje resursa

Godina 2023. bila je i prva godina implementacije Okvira saradnje za održivi razvoju 2023–2027. Višegodišnji okvir finansiranja, kao rezultat mapiranja finansijskih potreba odgovarajućih organizacija UN, ukazuje na to da je UN organizacijama potrebno 83,3 miliona USD za implementaciju programskih prioriteta Okvira saradnje. Otprilike 49% ovog iznosa već je obezbijeđeno kad je potpisan Okvir saradnje, dok će 48,3 miliona USD biti mobilisano tokom same implementacije programa.

Organizacijama UN je 2023. godine bilo potrebno 20,5 miliona USD za implementaciju programa, s tim da je 94,2% ovog iznosa bilo dostupno početkom godine. Od raspoloživih 19,3 miliona dolara, sistem UN u Crnoj Gori realizovala je 15,7 miliona dolara ili 82%. Više od trećine ove realizovanih sredstava pripisuje se aktivnostima UNDP-a, kao najveće agenciji Timu UN u Crnoj Gori, sa blizu 6 miliona USD. Na drugom mjestu su ulaganja UNICEF-a u iznosu od 2 miliona USD. Druge organizacije UN sa prisustvom u zemlji (UNHCR, IOM, ILO, WHO, UNOPS, OHCHR) realizovale su 5,4 miliona USD, dok se preostalih 2,3 miliona USD pripisuje organizacijama UN koje nemaju predstavništva u zemlji (grafikon 6).

Tematski gledano, tim UN u Crnoj Gori najviše sredstava posvetio je strateškom prioritetu koji se tiče razvoja ljudskog kapitala, smanjenju ranjivosti, socijalnoj inkluziji (5,8 miliona USD, ili 37% ukupnih rashoda), zatim strateškom prioritetu koji se tiče socijalne kohezije, upravljanja usmjerenog na ljude, vladavine prava i ljudskih prava (5,4 miliona USD, ili 34% ukupnih rashoda). Preostalih 4,5 miliona uloženo je u strateški prioritet koji se tiče inkluzivnog ekonomskog razvoja i održivosti životne sredine (grafikon 7).

Evropska unija je i u 2023. godini bila najznačajniji partner Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori sa ulaganjem od 5,4 miliona

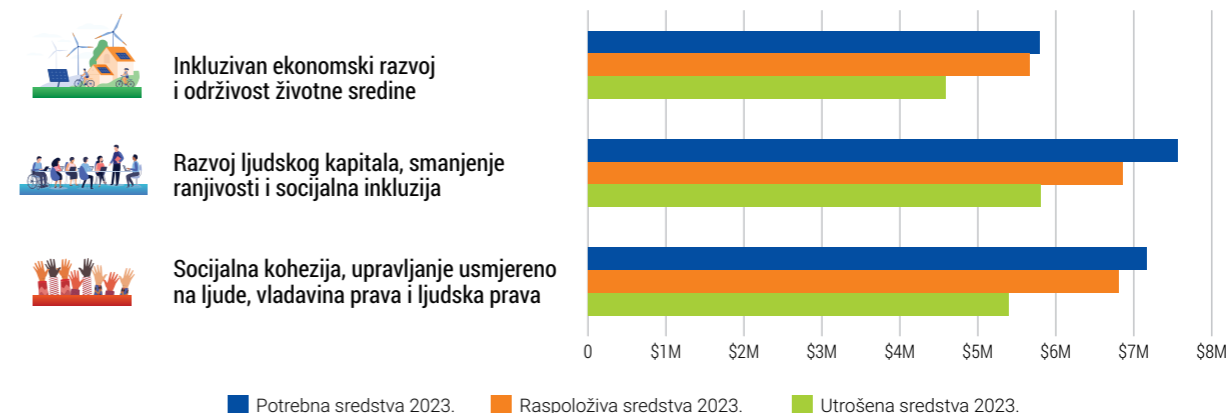
USD u programe Ujedinjenih nacija, što čini 28% svih raspoloživih sredstava u 2023. godini. Ovo ulaganje u ravni je s osnovnim i tematskim fondovima organizacija UN, koji takođe iznose 5,4 miliona USD, i vertikalnim i udruženim sredstvima u iznosu od 2,3 miliona USD. Sa centralnog i lokalnog nivoa³, Crna Gora je u programe UN uložila 3 miliona USD, a zatim i dodatnih 2,8 miliona USD koje su uložili bilateralni donatori. Privatni sektor je obezbijedio četvrt miliona USD za intervencije koje podržava UN (grafikon 8).

Konačno, Fond za ubrzani razvoj Crne Gore uspio je da privuče 7 miliona USD nenamjenskih sredstava samo tokom 2023. godine. Glavni izvori finansiranja bili su Evropska unija, Crna Gora i bilateralni donatori predvođeni Švajcarskom i Austrijom. U prvoj godini rada, Fond je opredijelio 1,3 miliona USD za podršku implementaciji trima zajedničkim programima, pri čemu se svaki od tih programa tiče jednog konkretnog strateškog prioriteta Okvira saradnje. Pored pomenutih, sredstvima Fonda finansira se i jedna ad-hoc intervencija.

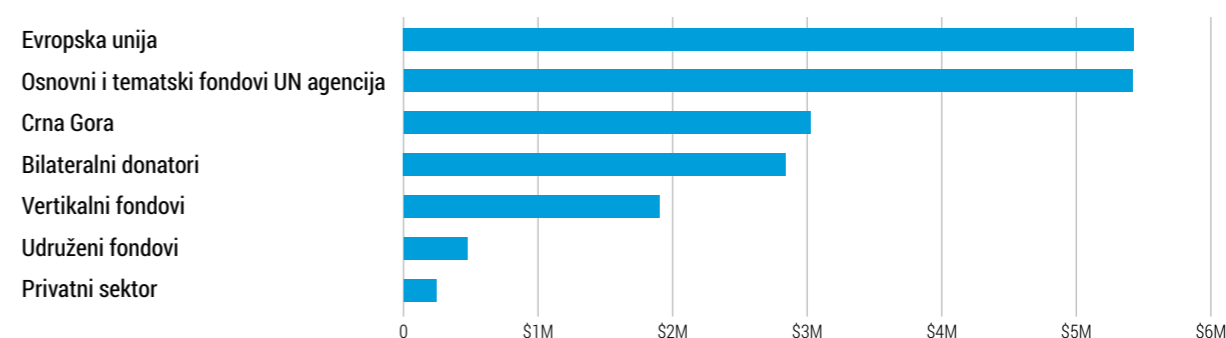
³ Uključujući opštinu Pljevlja, opštinu Zeta i Zajednicu opština

Agencija UN	Potrebna sredstva 2023.	Raspoloživa sredstva 2023.	Utrošena sredstva 2023.
UNDP	8.203.151	7.652.648	5.947.418
UNICEF	3.626.605	3.310.900	2.052.674
UNHCR	2.080.000	1.910.265	1.797.690
IOM	1.665.297	1.591.897	1.576.401
WHO	931.217	931.217	867.854
UNODC	904.815	814.815	767.815
IFAD	532.159	532.159	532.159
UNESCO	503.220	503.220	503.220
UNOPS	500.000	500.000	396.313
ILO	496.359	496.359	496.359
OHCHR	300.000	300.000	300.000
UNIDO	261.299	261.299	101.002
FAO	253.041	253.041	193.360
UN Women	43.000	99.000	90.407
UNECE	95.000	95.000	95.000
ITU	59.600	45.500	33.526
UNDRR	55.000	29.000	29.000

Grafikon 6: Finansijski okvir po organizacijama UN. u USD

Grafikon 7: Finansijski prikaz po strateškim prioritetima

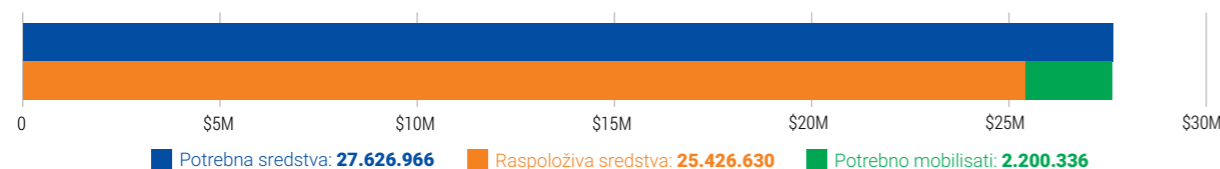

Grafikon 8: Ukupno raspoloživa sredstva prema modalitetima finansiranja

POGLAVLJE III

Ključni fokus Tima UN u Crnoj Gori za narednu godinu

3

Grafikon 9: Finansijski okvir za 2024. godinu, u USD

Tokom 2024. godine, sistem UN i Vlada Crne Gore nastaviće sa saradnjom u cilju ostvarivanja prioriteta UNSDCF-a 2023-2027 grupisanih oko **tri strateške prioritete oblasti**: a) Inkluzivni ekonomski razvoj i održivost životne sredine; b) Razvoj ljudskog kapitala, smanjenje ranjivosti i socijalna inkluzija; c) Socijalna kohezija, upravljanje usmjereno na ljude, vladavina prava i ljudska prava. Ova saradnja će biti operacionalizovana kroz postojeće dvogodišnje zajedničke planove rada i rad tri rezultatske grupe – zajedničke platforme UN i Vlade za razmjenu, koordinaciju, monitoring i evaluaciju sprovođenja programa i njegovog napretka. U 2024. godini poseban fokus će biti na kontinuiranom **praćenju indikatora** (uključujući i one s globalne liste) i uvođenju sistema „semafora“ kao „sistema za uzbunjivanje“ u realnom vremenu za tim UN u Crnoj Gori. Struktura koordinacije biće dodatno ojačana kroz dvije međuagencijske grupe na teme: Digitalizacija i Finansiranje održivog razvoja – koje pokrivaju međusektorske oblasti i nove nacionalne prioritete u okviru koje se očekuje koncentrisaniji angažman UN.

U 2024. godini, tim UN u Crnoj Gori će identifikovati mogućnosti za dodatna strateška ulaganja u **šest tranzicionih područja, uključujući jačanje partnerstava s EU i**

međunarodnim finansijskim institucijama.

Lokalni fond za ostvarivanje Ciljeva održivog razvoja – Fond za ubrzan razvoj Crne Gore (MAF) pruža izuzetnu priliku za inovativno finansiranje održivog razvoja kroz tri različite investicione prozora: Tradicionalni donatori, Evropska unija i Privatni sektor. Štaviše, on predstavlja platformu za razvojne partnere i Vladu da: a) zajednički daju prioritet reformama i akcijama koje imaju transformativni efekat i b) usaglase fokusirane investicije u oblastima koje imaju najveći efekat za više zainteresovanih strana u cjelokupnom razvojnom spektru.

Kako bi povećao svoj transformativni i katalitički uticaj, sistem UN u Crnoj Gori dodatno će ojačati svoj zajednički pristup. Ukupno se očekuje da će **2024. godinu obilježiti i do 10 zajedničkih projekata UN**, kroz koje će se na sinergijski i inovativan način rješavati ključni razvojni izazovi zemlje. Cilj Tima UN u Crnoj Gori biće i pružanje koordinisane podrške za poboljšano upravljanje javnim finansijama kroz novoosnovanu **grupu za finansiranje održivog razvoja**. Ova će se aktivnost nadovezati na prethodni rad na mapiranju izdvajanja iz državnog budžeta prema Ciljevima održivog razvoja, a pratiće je ciljani analitički rad i podrška u određenim sektorima.

Kroz zajedničku podršku **Nacionalnom savjetu za održivi razvoj**, tim UN u Crnoj Gori će kolektivno uticati na nacionalne politike i strategije za ostvarivanje COR, uključujući i konsultativne procese na lokalnom nivou. **Kancelariji za održivi razvoj** biće pružena dalja podrška kako u pogledu operacionalizacije kontrolne table za COR (SDG Dashboard) tako i pogledu jačanja nacionalnih kapaciteta za prikupljanje podataka. Tim UN podržaće nastojanja Crne Gore da poboljša koordinaciju razvojne pomoći kroz operacionalizaciju nacionalno vođenog mehanizma koordinacije. Uz to, Crnoj Gori će biti pružena podrška za izgradnju nacionalnih kapaciteta za praćenje reformskih procesa i izvještavanje o njihovom napretku.

Konačno, sistem UN u Crnoj Gori vodiće računa o tome njegov rad bude u u sinergiji s **agendom pristupanja EU** i da je na raspolaganju za podršku vladinoj reformskoj agendi. Kad su u pitanju globalne inicijative, ubrzanje Agende 2030 biće operacionalizovano kroz izradu Akcionog plana za sprovođenje obaveza iz **Nacionalnog obećanja** predstavljenog na Samitu o Ciljevima održivog razvoja u septembru 2023.

Kolektivno znanje Tima UN u Crnoj Gori jačaće kroz redovnu izradu zajedničkih analitičkih dokumenata kao što su ažurirane verzije Analize stanja u zemlji i tematske izvještaje

o politikama, pored proizvoda (sa)znanja koji će biti plod rada pojedinačnih agencija. Repozitorijum Tima UN u Crnoj Gori nastaviće da prikuplja sve relevantne proizvode (sa)znanja na jednom mjestu, omogućavajući pristup svim agencijama koje su dio Tima UN u Crnoj Gori i Vladi.

Kroz zajedničku komunikaciju, tim UN u Crnoj Gori nastojaće da prenese svoje stavove i ključne poruke i na taj način približi rad UN javnosti i ciljanog publici. Sistem UN implementiraće svoju strategiju poslovanja i kontinuirano će se istraživati mogućnosti za povećanje efikasnosti i efektivnosti rada.

Tim UN u Crnoj Gori će nastaviti da jača svoj rad na integrisanju rodni pitanja kroz **tematsku grupu zaduženu za rodnu ravnopravnost, omogućavajući da se ovaj** ključni princip strateški inkorporira u programe i operacije. Uz to, nastaviće se rad na jačanju unutrašnje organizacione kulture sistema UN u Crnoj Gori u još dvije oblasti: Prevencija seksualne eksploatacije i zlostavljanja (PSEA) i Ljudska prava/princip LNOB, uključujući inkluziju osoba sa invaliditetom. Svaka oblast ima prateći Akcioni plan kao okvir za efikasan i učinkovit rad i saradnju agencija. Tim UN u Crnoj Gori će takođe nastaviti da koordinisano pruža podršku izbjeglicama iz Ukrajine, kao i pomoć nacionalnim vlastima putem krizne grupe UN za Ukrajinu.

Skraćenice

AVRR	Assisted voluntary return and reintegration / Asistirani dobrovoljni povratak i reintegracija
BOS	Business Operations Strategy / Strategija poslovanja
CCA	Common Country Analysis / Analiza stanja u zemlji
CRPD	UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities / Konvencija UN o pravima osoba sa invaliditetom
OCD	Organizacija civilnog društva
DRR	Disaster Risk Reduction / Smanjenje rizika od katastrofa
ZZZCG	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
EU	Evropska unija
GEWE	Gender Equality and Women's Empowerment / Rodna ravnopravnost i osnaživanje žena
GHG	Greenhouse gas / Gas sa efektom staklene bašte
HRBA	Human rights based approach / Pristup zasnovan na ljudskim pravima
LNOB	Leave no one behind / Ne izostaviti nikoga
MAF	Montenegro SDG Acceleration Fund / Fond za ubrzani razvoj Crne Gore
MEL	Monitoring, Evaluation and Learning / Monitoring, evaluacija i učenje
MPNI	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija
MRV	Monitoring, Reporting and Verification / Monitoring, izveštavanje i verifikacija
MMSP	Mikro, mala i srednja preduzeća
OMT	Operations Management Team / Tim za upravljanje operacijama
OOI	Organizacija osoba sa invaliditetom
PSEA	Prevention of Sexual Exploitation and Abuse / Prevencija seksualne eksploatacije i zlostavljanja
COR	Ciljevi održivog razvoja
NTP	Naučno tehnološki park
UDLJP	Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima
UNPRPD	UN Partnership on the Rights of Persons with Disabilities / Partnerstva Ujedinjenih nacija za prava osoba sa invaliditetom
UNSDCF	United Nations Sustainable Development Cooperation Framework / UN Okvir saradnje za održivi razvoj
UPR	Universal Periodic Review / Univerzalni periodični pregled
WASH	Water, Sanitation and Hygiene / Voda, sanitacija i higijena

Izvještaj Tima UN o rezultatima u 2023. godini

Crna Gora

UJEDINJENE NACIJE
CRNA GORA

montenegro.un.org